

Ústav práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

SOFTWAREVÉ PIRÁTSTVÍ

Vypracoval: Pavel Kuchař

Tyršova 602

768 11 Chropyně

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Irena Holcová

Praha 2006

Souhlasím s tím, aby tato má diplomová práce
byla Právnickou fakultou Univerzity Karlovy
půjčována ke studijním účelům.
V Praze dne: .....17.1.2006.....

Kučerý

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s použitím literatury a dalších zdrojů, uvedených v seznamu.

17.1.2006

Kučerý Pavel

Rád bych touto cestou nyní poděkoval JUDr. Ireně Holcové za cenné připomínky, odborné vedení i konzultace, které mi poskytla při vypracování této práce.

0	Úvod.....	3
1	Nehmotné statky a duševní vlastnictví.....	4
1.1	Nehmotné statky osobní (osobnostní) povahy	4
1.2	Duševní vlastnictví.....	4
1.2.1	Práva duševního vlastnictví v oblasti kultury a vědy individuální povahy 4	
1.2.2	Průmyslové vlastnictví.....	5
2	Historie, prameny a základní instituty autorského práva.....	6
2.1	Historie autorskoprávní ochrany na našem území	6
2.1.1	1846 -1895	6
2.1.2	1895 - 1926	7
2.1.3	1926 – 1953.....	7
2.1.4	1953 - 1965	8
2.1.5	1965 - 2000	8
2.1.6	Stávající autorský zákon č.121/2000 Sb.	9
2.2	Prameny evropské	9
2.3	Zařazení autorského zákona v rámci českého zákonodárství	11
2.3.1	Vztah k Listině základních práv a svobod	11
2.3.2	Vztah k občanskému zákoníku	11
2.3.3	Vztah k obchodnímu zákoníku	12
2.3.4	Vztah k zákonu o mezinárodním právu soukromém a procesním	12
2.3.5	Vztah ke správnímu řádu	12
2.4	Předměty ochrany a působnost autorského zákona.....	12
2.5	Autorské dílo.....	13
2.6	Autor	16
2.7	Vznik a obsah autorského práva	17
3	Softwarové pirátství	18
3.1	Definice softwarového pirátství	18
3.2	Jednotlivé formy softwarového pirátství.....	18
3.2.1	Neoprávněné užívání softwaru.....	18
3.2.2	Výroba nelegálního softwaru	22
3.2.3	Šíření nelegálního softwaru	24
3.3	Softwarové pirátství ve světě	27
3.3.1	Pohled na jednotlivé výsledky	29
3.4	Softwarové pirátství v České republice	30
3.5	Organizace zaměřené na boj proti softwarovému pirátství.....	31
3.5.1	Business Software Alliance (BSA).....	31
3.5.2	Software & Information Industry Association (SIIA)	32
3.5.3	Federation Against Software Theft (FAST).....	32
4	Počítačové programy.....	34
4.1	Počítačové programy.....	34
4.1.1	Počítačový program (dílo)	35
4.1.2	Počítačový program („nedílo“, ale považovaný za dílo literární).....	35
4.1.3	Počítačový program, který pojmově sice je počítačovým programem, ale není ani jedinečným, ani původním výtvořem.	35
4.2	Omezení rozsahu autorských práv k počítačovému programu	36
4.3	Tzv. volně šiřitelný software.....	38
4.3.1	Shareware.....	39
4.3.2	Freeware.....	40
4.3.3	Public domain	41

4.3.4	Free Software, Open Licence Software, GPL a GNU	41
4.4	Počítačové programy a licenční smlouva.....	42
4.4.1	Náležitosti licenční smlouvy	42
4.4.2	Odstoupení od smlouvy	45
4.4.3	Zánik licenční smlouvy	46
5	Boj proti softwarovému pirátství	47
5.1	Prevence v oblasti softwarového pirátství	47
5.1.1	Prevence tržní.....	47
5.1.2	Prevence psychologická.....	47
5.1.3	Prevence technologická.....	48
5.2	Mezinárodní smlouvy	48
5.2.1	Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl	48
5.2.2	Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví	49
5.2.3	Všeobecná úmluva o právu autorském	50
5.2.4	Smlouvy Světové organizace duševního vlastnictví.....	50
5.3	Komunitární právo - Směrnice o právní ochraně počítačových programů 91/250/EHS	51
5.3.1	Článek 1 - předmět ochrany	51
5.3.2	Článek 2 - Autorství počítačových programů	53
5.3.3	Článek 3 - Subjekty ochrany	54
5.3.4	Článek 4 - Vyhrazená jednání	54
5.3.5	Článek 5 - Výjimky z vyhrazených jednání (výlučných práv)	56
5.3.6	Článek 6 - Dekompilace.....	57
5.3.7	Článek 7 - Zvláštní prostředky ochrany	58
5.3.8	Článek 8 - Doba ochrany	59
5.3.9	Článek 9 - Zachování aplikace jiné právní úpravy	59
5.3.10	Článek 10 - Závěrečná ustanovení	60
5.3.11	Článek 11	60
5.3.12	Srovnání s českou právní úpravou	60
5.4	Represe v oblasti softwarového pirátství v ČR.....	61
5.4.1	Soukromoprávní ochrana	61
5.4.2	Trestněprávní ochrana.....	63
5.4.3	Přestupky.....	64
6	Závěr	65
7	Použitá literatura:	68
7.1	Knihy a články:	68
7.2	Internet:	69
8	Zkratky použitých právních předpisů	71

0 Úvod

V diplomové práci na téma softwarové pirátství bylo mým úkolem definovat pojem softwarového pirátství, zařadit ho do systematiky práv k nemotným statkům, respektive duševního vlastnictví, dále popsat současnou situaci softwarového pirátství ve světě a v ČR, úpravu počítačových programů v rámci autorského zákona, možnosti tzv. volně šiřitelného software a právní ochranu software, a to jak z hlediska práva mezinárodního, práva komunitárního, tak i právní úpravy obsažené v právním řádu ČR. Vzhledem k těmto cílům jsem rozdělil diplomovou práci do několika logicky členěných částí, ve kterých se postupně věnuji jednotlivým úkolům.

V prvních dvou částech diplomové práce se snažím popsat softwarové pirátství coby součást autorského práva. Samotné autorské právo náleží mezi práva k nemotným statkům a tvoří jednu z kategorií duševního vlastnictví, kam dále náleží práva průmyslová. Počítačový program je chráněn jako dílo literární. Vztahuje se na něj tedy autorský zákon, o jehož jednotlivých základních institutách pojednává druhá část diplomové práce.

V třetí části diplomové práce definuji pojem softwarového pirátství, dále se zabývám problematikou softwarového pirátství ve světě a v ČR. Jsou zde zmíněny i některé organizace, které jsou zaměřeny na boj proti softwarovému pirátství.

V části čtvrté popisují problematiku počítačových programů z hlediska autorského zákona, je zde řešeno omezení rozsahu autorských práv k počítačovému programu, tzv. volně šiřitelný software a problematika licenčních smluv ve vztahu k počítačovým programům.

V poslední, páté, části diplomové práce se věnuji problematice boje proti softwarovému pirátství. V úvodu popisují prevenci softwarového pirátství, dále potom ochranu poskytovanou mezinárodním právem, kde se věnuji jednotlivým mezinárodním smlouvám, ochranu z pohledu komunitárního práva, ve kterém hraje stěžejní roli Směrnice na ochranu počítačových programů. V závěru pak uvádím represí při boji v oblasti softwarového pirátství v ČR.

1 Nehmotné statky a duševní vlastnictví

Samotný pojem nehmotné statky platné právo neužívá, užívá jej však již několik desítek let česká nauka, vycházející tradičně převážně z vlivů a impulsů práva německého a francouzského. Pokud vycházíme důsledně z platné právní úpravy a jejich tradičních výkladů, nelze podle zatím dospět k závěru, že jde o synonymum pojmu „duševní vlastnictví“. Duševní vlastnictví lze zatím chápat pouze jako podmnožinu práv k nehmotným statkům, neboť sem náleží též nehmotné statky osobnostní povahy, které lze zatím jen těžko do pojmu duševního vlastnictví zahrnout.¹ Nehmotné statky je možno dělit následujícím způsobem:²

1.1 Nehmotné statky osobní (osobnostní) povahy

Sem náleží právo na ochranu osobnosti fyzické osoby, právo na ochranu názvu a dobré pověsti právnické osoby (goodwill).

1.2 Duševní vlastnictví

1.2.1 Práva duševního vlastnictví v oblasti kultury a vědy individuální povahy

1. práva k individuálním výsledkům tvůrčí činnosti:
  - a) právo autorské,
  - b) právo k výkonu výkonného umělce (právo příbuzné právu autorskému v platném právu zahrnováno pod širší práva související s právem autorským),
2. práva k výkonům netvůrčí povahy (práva související s právem autorským):

---

¹ Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křesťanová, V.: Autorský zákon a předpisy související, komentář. Linde, Praha 2005

² Telec, I.: O nehmotných statcích a duševním vlastnictví – Klasifikace nehmotných statků. Právní rozhledy, č. 11, 1997

Pozn. – uvedené dělení vychází z pojetí K. Knapa, Základní otázky systému práv k nehmotným statkům, Acta Universitatis Carolinae Juridica 2/1974

Pozn. – uvedené dělení je upraveno s přihlédnutím k aktuálnímu stavu. Zdrojem mi byly přednášky z autorského práva na PFUK.

- a) právo výrobců zvukových záznamů,
  - b) práva výrobců zvukově obrazových záznamů,
  - c) právo rozhlasových a televizních vysílatelů,
  - d) jiná práva (právo zveřejnitelů dosud nezveřejněného díla, právo nakladatele na odměňu),
3. právo pořizovatele databáze.

1.2.2 Průmyslové vlastnictví.

1. práva k výsledkům tvůrčí činnosti postrádající individuální povahu,

Do této kategorie náleží: právo k objevu, vynálezu, zlepšovacím návrhům, průmyslovému vzoru, k topografii integrovaných obvodů, k novým odrůdám rostlin a plemenům zvířat.

2. práva na označení:

- a) právo k obchodnímu jménu,
- b) právo k ochranné známce,
- c) právo k označení původu výrobků a zboží,
- d) jiná práva na označení,

3. jiná práva řazená k právům průmyslovým,

Zejména právo na ochranu know-how, na ochranu jiného obchodního tajemství (např. znalostí o celkovém postavení podniku, zákaznictvu apod.) a právo na ochranu proti jednání nekalé soutěže.

2 Historie, prameny a základní instituty autorského práva

V této části diplomové práce se budu věnovat historii, pramenům a jednotlivým institutům autorského práva, které jsou důležité pro problematiku softwarového pirátství. Bude zde pojednáno o historii autorského práva na našem území, pramenech autorského práva, působnosti autorského zákona, autorském díle, autorovi, vzniku a obsahu autorského práva. Úprava počítačových programů a problematika uzavírání licenčních smluv je upravena v rámci čtvrté části diplomové práce.

2.1 Historie autorskoprávní ochrany na našem území

Z níže uvedeného dělení vyplývá, že Česká republika, a její právní předchůdci, patří mezi země s dlouholetou autorskoprávní tradicí. Tato tradice počíná v rakouském právu již v první polovině 19. století. Samotný vývoj kodifikací autorského práva na našem území můžeme shrnout do několika období, které vycházejí z dob platnosti příslušných zákonných norem. Jedná se o tato období:

2.1.1 1846 -1895

O skutečném autorském právu na našem území můžeme hovořit až od roku 1846, kdy byl vydán císařský patent z 19. října 1846 č. 992 sb.z.s., který u nás poprvé vytvořil zásady ochrany děl literárních, hudebních a výtvarných umění proti mechanickému rozmnožování a u děl dramatických a hudebních též proti veřejnému provozování. Přihlédnuto takto bylo především k ochraně zájmů autora. Císařský patent byl za dobu své platnosti několikrát novelizován. Ministerským nařízením č. 6/1859 ř.z., přijatým 27. prosince 1858, byl rozsah ochrany práva provozovacího rozšířen, stejně jako ochrana výhradního práva provozovacího byla prodloužena zákonem č. 78/1893 ř.z., o prodloužení ochranných lhůt literárního a uměleckého vlastnictví.³

---

³ Telec, I.: Tvůrčí práva duševního vlastnictví, 1. vydání, Masarykova univerzita v Brně - právnická fakulta v nakladatelství Doplněk, Brno 1994

2.1.2 1895 - 1926

Počátek tohoto období se datuje přijetím zákona č. 197/1885 ř.z., o právu původském k dílům literárním, uměleckým a fotografickým. Tento zákon byl později novelizován zákonem č. 58/1907 ř.z. Jednalo se o právo rakouské, platné v zemích historických. Na Slovensku platilo uherské právo, obdobně i na Podkarpatské Rusi, viz zák. č. XVI. z roku 1884. Zmíněný zákon z roku 1895 byl otevřen všeobecnými ustanoveními, dále obsahem práva autorského, oddílem III., nazvaným „Jak dlouho trvá právo autorské“, a ustanoveními závěrečnými. Obsahoval celkem 68 paragrafů. Prováděcím předpisem bylo nařízení ministeria práv ve shodě s ministeriemi věcí vnitřních a obchodu č. 198/1895 ř.z., jímž ve skutek uvádí se zákon ze dne 26. prosince 1895 o původském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým. Zmíněné rakouské a uherské právo bylo roku 1918 převzato Československou republikou. Ještě před provedením unifikace byl však přijat samostatný zákon č. 106/1923 Sb.z. a n., o nakladatelské smlouvě. Platil až do roku 1953, neboť pozdější autorský zákon z roku 1926 jej převzal.⁴

2.1.3 1926 – 1953

Unifikace autorského práva na celém území tehdejšího Československa bylo dosaženo ještě dříve než unifikace práva občanského v obecném pohledu civilního kodexu. Stalo se tak zákonem č. 218/1926 Sb.z. a n., o původském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým (o právu autorském). Tento zákon obsahoval vedle všeobecných ustanovení též ustanovení o obsahu původského práva, trvání původského práva a ochraně původského práva. Kromě toho obsahoval i obvyklá přechodná a závěrečná ustanovení. Celkem byl tvořen 70 paragrafy. Novelizován byl roku 1936 zákonem č. 120/1936 Sb.z. a n. Prováděcím předpisem bylo vládní nařízení č. 10/1927 Sb.z. a n. Obdobně jako předchozí nařízení z roku 1895 stanovilo i toto nařízení mj. veřejnoprávní původský rejstřík pro literární a umělecká (hudební a výtvarná) díla, u nichž není udáno pravé jméno autora. Kromě toho stanovilo bližší podrobnosti o znaleckých sborech pro posudky ve věcech původského práva. Oba

---

⁴ Telec, I.: Tvůrčí práva duševního vlastnictví, 1. vydání, Masarykova univerzita v Brně - právnická fakulta v nakladatelství Doplněk, Brno 1994

instituty byly roku 1953 opuštěny. Ve zmíněné době rovněž platil již uvedený zvláštní zákon o nakladatelské smlouvě z roku 1923.⁵

2.1.4 1953 - 1965

Roční 1953 byl přijat zákon č. 115/1953 Sb., o právu autorském (autorský zákon), který reagoval na změněné politickohospodářské podmínky, stejně jako i na přijetí občanského zákoníku roku 1950. Obsahoval celkem 113 paragrafů, rozdělen byl do několika částí. První část byla označena jako Autor a dílo, druhá jako Autorské právo, třetí pojednávala o autorských organizacích, čtvrtá o kulturních fondech, pátá o užití volných děl a část šestá obsahovala práva příbuzná právu autorskému. Část sedmá se týkala přechodu díla a jeho ochrany a poslední osmá část obsahovala obvyklá ustanovení přechodná a závěrečná.⁶

2.1.5 1965 - 2000

Předchozí český autorský zákon č. 35/1965 Sb. byl přijat v rámci tehdejších rekodifikací československého práva. Navazoval na československý občanský zákoník z roku 1964, který v podstatně pozměněném znění dosud platí v Česku i na Slovensku. V důsledku ústavního zániku bývalé České a Slovenské Federativní Republiky roku 1992 byl autorský zákon ústavně převzat nově vzniklou samostatnou Českou republikou. Stalo se tak s účinností ke dni vzniku samostatné České republiky, tj. ke dni 1. lednu 1993, a to ve znění tohoto zákona platném ke dni 31. prosince 1992.⁷

Celkově byl tento zákon pojat jako norma tzv. socialistického práva. Kromě obvyklých otázek autorského práva a dalších přílehlých práv, vycházejících z mezinárodněprávních úprav, však obsahoval i některá ustanovení administrativně direktivní povahy, která do dané soukromoprávní úpravy organicky nezapadala. Již

---

⁵ Telec, I.: Tvůrčí práva duševního vlastnictví, 1. vydání, Masarykova univerzita v Brně - právnická fakulta v nakladatelství Doplněk, Brno 1994

⁶ Telec, I.: Tvůrčí práva duševního vlastnictví, 1. vydání, Masarykova univerzita v Brně - právnická fakulta v nakladatelství Doplněk, Brno 1994

⁷ Telec, I.: Některé základní otázky nového českého autorského práva, Bulletin advokacie, 2001

zhruba v polovině 80. let se uvažovalo o jeho novelizaci, zapříčiněné zejména rozvojem techniky a některými specifiky užití děl aj.⁸

Autorský zákon byl šestkrát novelizován. Dvě nejvýznamnější novely byly provedeny v letech 1990 a 1996. Dílčí novelizační vládní návrh z roku 1998 byl Parlamentem ČR zamítnut. Poslední novela předchozího autorského zákona byla provedena roku 1999. Světovému právnímu, obchodnímu a technickému vývoji, který nastal zejména v 90. letech či ještě dříve, však již nestačil. Poměrně rozsáhlá novelizace z roku 1996 držela krok s tímto vývojem jen částečně a nebyla důsledná.

2.1.6 Stávající autorský zákon č.121/2000 Sb.

Hlavním právně politickým východiskem stávajícího českého autorského zákona č. 121/2000 Sb. (dále též jen „autorský zákon“ či „AZ“) byl závazek České republiky vyplývající z Evropské dohody zakládající přidružení mezi Českou republikou na jedné straně a Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na straně druhé, vyhlášené pod č. 7/1995 Sb. Proto se také do zákona promítly doposud všechny směrnice evropského komunitárního práva, které se týkají práva autorského a práv souvisejících s právem autorským.

Přijetí autorského zákona vytvořilo tuzemské legislativní prostředí k tomu, aby Česká republika přistoupila k mezinárodním smlouvám z roku 1996, které spravuje Světová organizace duševního vlastnictví (WIPO, OMPI), tj. ke Smlouvě WIPO o právu autorském a ke Smlouvě WIPO o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech.⁹

2.2 Prameny evropské

- a) Směrnice Rady 91/250/EHS ze dne 14.5.1991 o právní ochraně počítačových programů,
- b) Směrnice Rady 92/100/EHS o právu na pronájem a půjčování, jakož i o některých právech příbuzných právu autorskému v oblasti duševního vlastnictví ze dne 19.11.1992,

---

⁸ Telec, I.: Tvůrčí práva duševního vlastnictví, 1. vydání, Masarykova univerzita v Brně - právnická fakulta v nakladatelství Doplněk, Brno 1994

⁹ Telec, I.: Některé základní otázky nového českého autorského práva, Bulletin advokacie, 2001

- c) Směrnice Rady 93/83/EHS ze dne 27.9.1993 o koordinaci některých pravidel z oboru práva autorského a práv příbuzných právu autorskému vztahujících se na satelitní vysílání a na kabelový přenos,
- d) Směrnice Rady 93/98/EHS ze dne 29.10.1993 o harmonizaci ochranné doby práva autorského a některých práv příbuzných,
- e) Směrnice 96/9/ES Evropského parlamentu a Rady z 11.3.1996 o právní ochraně databází,
- f) Směrnice 2001/29/ES o harmonizaci některých aspektů práva autorského a práv s ním souvisejících v informační společnosti ze dne 22.5.2001,
- g) Směrnice 2001/84/ES Evropského parlamentu a Rady o právu autora na odměnu z opětovného prodeje originálu uměleckého díla- tzv. právo na slušné vypořádání droit de suite (tzv. resale směrnice) ze dne 27.9.2001,
- h) Směrnice 2004/48/ES o prosaditelnosti práv k duševnímu vlastnictví ze dne 29. 4. 2004,
- i) dále pak směrnice související se směrnicemi upravujícími autorskoprávní problematiku, a to zejména Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8.6.2000 o některých aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu (Směrnice o elektronickém obchodu), Směrnice 98/94/ES Evropského parlamentu a Rady ze dne 20.11.1998 o právní ochraně služeb založených na podmíněném přístupu nebo na něm spočívajících, Směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/93/ES ze dne 13.12.1999 o zásadách Společenství pro elektronické podpisy.¹⁰

---

¹⁰ http://myslenka.cz/materialy_pro_komunikaci_1.html (Ochrana autorských práv, Holcová I., Křesťanová V., Voborník M.)

Pozn. - názvy uvedené v Official Journal jsou odlišné

2.3 Zařazení autorského zákona v rámci českého zákonodárství¹¹

2.3.1 Vztah k Listině základních práv a svobod

Autorský zákon je z hlediska českého ústavního řádu jedním ze zákonů, kterými je provedena Listina základních práv a svobod. Pokud jde o právo autorské a o práva výkonných umělců, jakožto o práva tvůrčí, jedná se o provedení čl. 34 odst. 1 Listiny.

2.3.2 Vztah k občanskému zákoníku

Ve vztahu k občanskému zákoníku jde o *lex specialis*. Autorský zákon má ve svých zvláštních soukromoprávních ustanoveních přednost před občanským zákoníkem jako předpisem obecného soukromého práva. Občanský zákoník se uplatní pouze podpůrně tam, kde autorský zákon nestanoví zvláštní, totiž přednostní, úpravu vlastní. Z občanského zákoníku se takto uplatní zejména obecná ustanovení tohoto zákoníku, promlčení některých majetkových práv nebo náhrada škody atd.

Soudě podle aktuálních výkladů občanského zákoníku, lze konstatovat, že došlo ke značnému posunu v chápání předmětu občanskoprávních vztahů za několik posledních let a že podle těchto výkladů předmětem občanskoprávních vztahů mohou být též nehmotné statky. Doktrinní zařazení nehmotných statků mezi předměty občanskoprávních vztahů však zatím nepostačuje k tomu, aby pojem nehmotný statek historicky užívaný coby protipól statku hmotného byl považován za věc. Duševní vlastnictví tak stále není možné vnímat jako podmnožinu vlastnictví. Byť s ohledem na pozitivní právní úpravu zatím nelze dospět k závěru, že jsou věci nejen hmotné, ale též nehmotné nebrání to zřejmě názoru, s nímž se lze často setkat, že na ústavní úrovni lze i na statky nehmotné, tedy i autorská díla, vztahovat článek 11 odst. 1 věta 2 Listiny základních práv a svobod se všemi důsledky.¹²

---

¹¹ Telec, I.: Některé základní otázky nového českého autorského práva, *Bulletin advokacie*, 2001

¹² Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křesťanová, V.: *Autorský zákon a předpisy související*, komentář. Linde, Praha 2005

2.3.3 Vztah k obchodnímu zákoníku

České právo setrvává na dualismu občanského zákoníku a obchodního zákoníku, který je na českém území tradiční. Autorský zákon neobsahuje nekalosoutěžní ustanovení, ta jsou plně obsažena v § 44 a násl. obchodního zákoníku. V případě neoprávněného zásahu do práva autorského však může přicházet v úvahu souběžné naplnění skutkové podstaty, zejména generální klauzule, nekalé soutěže podle § 44 odst. 1 obchodního zákona. Zde je důležité připomenout, že např. § 45 a § 88 a násl. obchodního zákoníku připomínají nekalou soutěž, ale nekalosoutěžní nejsou.

2.3.4 Vztah k zákonu o mezinárodním právu soukromém a procesním

Autorský zákon obsahuje zvláštní ustanovení o přiznání zákonné ochrany jím chráněným zahraničním nehmotným statkům, respektive zahraničním autorům, na území České republiky. Na prvním místě je přitom rozhodná státní příslušnost příslušné osoby, jak je uvedeno dále. U relativních práv s cizím prvkem, tedy u závazkového práva, včetně odpovědnosti za porušení závazku, platí volba práva.

2.3.5 Vztah ke správnímu řádu

Přednost autorského zákona před obecným předpisem o správním řízení (správním řádem) je přitom v autorském zákonu stanovena výslovně (§ 98 odst. 8 a § 99 odst. 5). Správní řád se v těchto věcech uplatní jen podpůrně.

2.4 Předměty ochrany a působnost autorského zákona

Předmět ochrany, který je chráněn v rámci autorského zákona, upravuje ustanovení § 1, ve kterém jsou uvedena jednotlivá chráněná práva:

1. práva autora k jeho dílu,
2. práva související s právem autorským:
  - a) práva výkonného umělce k jeho uměleckému výkonu,
  - b) právo výrobce zvukového záznamu k jeho záznamu,
  - c) právo výrobce zvukově obrazového záznamu k jeho záznamu,
  - d) právo rozhlasového nebo televizního vysílatele k jeho původnímu vysílání,
  - e) právo zveřejnitel k dosud nezveřejněnému dílu, k němuž uplynula doba trvání majetkových práv,

- f) právo nakladatele na odměnu v souvislosti se zhotovením rozmnoženiny jím vydaného díla pro osobní potřebu,
3. právo pořizovatele k jím pořízené databázi,
4. ochranu práv podle tohoto zákona,
5. kolektivní správu práv autorských a práv souvisejících s právem autorským.

Podle ustanovení § 107 AZ je autorské právo založeno na zásadě teritoriality, působnost zákona se vztahuje pouze na díla autorů a umělecké výkony výkonných umělců, kteří jsou státními občany České republiky, ať byly vytvořeny nebo zveřejněny (poprvé oprávněně zpřístupněny veřejnosti) kdekoli. V první řadě je rozhodující státní příslušnost, ve vztahu k cizincům se ochrana poskytuje postupně - v případě, že tak stanoví mezinárodní předpisy, dílo bylo v České republice zveřejněno (poprvé oprávněně zpřístupněno veřejnosti) nebo jde o nositele práva s bydlištěm nebo sídlem v České republice.¹³

2.5 Autorské dílo

V ustanovení § 2 autorského zákona je obsažena tzv. generální klauzule, podle které:

1. Předmětem práva autorského je dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam (dále jen "dílo"). Dílem je zejména dílo slovesné vyjádřené řečí nebo písmem, dílo hudební, dílo dramatické a dílo hudebně dramatické, dílo choreografické a dílo pantomimické, dílo fotografické a dílo vyjádřené postupem podobným fotografii, dílo audiovizuální, jako je dílo kinematografické, dílo výtvarné, jako je dílo malířské, grafické a sochařské, dílo

---

¹³ http://myslenka.cz/materialy_pro_komunikaci_1.html (Ochrana autorských práv, Holcová I., Křestňanová V., Voborník M.)

architektonické včetně díla urbanistického, dílo užitého umění a dílo kartografické.

2. Za dílo se považuje též počítačový program, je-li původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním výtvoem. Za dílo souborné se považuje databáze, která je způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu autorovým vlastním duševním výtvoem. Fotografie, která je původní ve smyslu věty první, je chráněna jako dílo fotografické.
3. Právo autorské se vztahuje na dílo dokončené, jeho jednotlivé vývojové fáze a části, včetně názvu a jmen postav, pokud splňují podmínky podle odstavce 1 nebo podle odstavce 2, jde-li o předměty práva autorského v něm uvedené.
4. Předmětem práva autorského je také dílo vzniklé tvůrčím zpracováním díla jiného, včetně překladu díla do jiného jazyka. Tím není dotčeno právo autora zpracovaného nebo přeloženého díla.
5. Sborník, jako je časopis, encyklopedie, antologie, pásmo, výstava nebo jiná databáze (§ 88), je-li souborem nezávislých děl nebo jiných prvků, který je způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora, je dílem souborným.
6. Dílem podle tohoto zákona není zejména námět díla sám o sobě, denní zpráva nebo jiný údaj sám o sobě, myšlenka, postup, princip, metoda, objev, vědecká teorie, matematický a obdobný vzorec, statistický graf a podobný předmět sám o sobě.

Předmětem ochrany autorského práva obecně je podle § 2 odst. 1 AZ dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora [nestačí-li výjimečně ke vzniku ochrany pouze původnost (§ 2 odst. 2 AZ), jako je tomu u počítačového programu, databází a fotografií], je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě, včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, v tvůrčí formě literární, vědecké nebo umělecké, nezávisle na rozsahu díla, jeho účelu, či významu, a není vyloučeno z autorskoprávní ochrany zákonem.

Pojmový znak tvůrčí činnosti ve smyslu § 2 odst. 1 AZ je naplněn tehdy, pokud je duševní výtvar jako výsledek tvůrčí fantazie individuálním projevem osobnosti autora. K tomu, aby byl splněn pojmový znak vyjádření díla v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, je nepodstatné, zda jde o vyjádření trvalé nebo jen dočasné, v hmotné či nehmotné podobě.¹⁴

Výjimky z ochrany podle práva autorského ve veřejném zájmu jsou upraveny v § 3 AZ. Ochrana podle autorského práva se nevztahuje na:

- a) úřední dílo, jímž je právní předpis, rozhodnutí, veřejná listina, veřejně přístupný rejstřík a sbírka jeho listin, jakož i úřední návrh úředního díla a jiná přípravná úřední dokumentace, včetně úředního překladu takového díla, sněmovní a senátní publikace, pamětní knihy obecní (obecní kroniky), státní symbol a symbol jednotky územní samosprávy a jiná taková díla, u nichž je veřejný zájem na vyloučení z ochrany,
- b) výtvary tradiční lidové kultury, není-li pravé jméno autora obecně známo a nejde-li o dílo anonymní nebo o dílo pseudonymní (§ 7); užít takové dílo lze jen způsobem nesnižujícím jeho hodnotu,
- c) politický projev a řeč pronesenou při úředním jednání; autorovo právo k užití takových děl v souboru zůstává nedotčeno.

Mimo běžných autorských děl upravuje autorský zákon i tzv. quasidíla, upravená v § 2 odst. 2 AZ, ke kterým řadíme počítačový program, databáze a fotografie. Ochrana je jim poskytována tehdy, jsou-li původní v tom smyslu, že jsou autorovým vlastním duševním výtvozem. Pokud výtvary nesplňují pojmový znak jedinečnosti ani původnosti, nejsou autorskými díly. Počítačový program je tedy chráněn, pokud je jedinečný nebo alespoň původní, bez ohledu na formu jeho vyjádření, včetně přípravných koncepčních materiálů, a to jako dílo literární.¹⁵

Od pojmu počítačový program je vhodné odlišovat pojem software, neboť nejde o synonyma. Pojem software je širší, kromě počítačového programu obsahuje zejména též dokumentaci. Autorský zákon nechrání myšlenky a principy, na nichž je

---

¹⁴ http://myslenka.cz/materialy_pro_komunikaci_1.html (Ochrana autorských práv, Holcová I., Křesťanová V., Voborník M.)

¹⁵ http://myslenka.cz/materialy_pro_komunikaci_1.html (Ochrana autorských práv, Holcová I., Křesťanová V., Voborník M.)

založen jakýkoli prvek počítačového programu, včetně těch, které jsou podkladem jeho propojení s programem jiným, nejsou tedy chráněny např. algoritmy jako takové, ani programovací jazyky.¹⁶ Pokud dále v práci uvádím pojem software, míním tím pojem počítačový program.

2.6 Autor

Autor je v rámci autorského zákona upraven v § 5 až 8, kde je stanoveno, že autorem je fyzická osoba, která dílo vytvořila. Autorem díla souborného jako celku je podle § 5 odst. 1 AZ fyzická osoba, která je tvůrčím způsobem vybrala nebo uspořádala; tím nejsou dotčena práva autorů děl do souboru zařazených. Totožnost autora, jehož dílo bylo podle projevu jeho vůle zveřejněno bez udání jména (dílo anonymní), popřípadě pod krycím jménem nebo pod uměleckou značkou (dílo pseudonymní), není dovoleno bez jeho souhlasu prozradit. V § 7 AZ je stanoveno, že dokud se autor díla anonymního nebo díla pseudonymního veřejně neprohlásí, zastupuje autora při výkonu a ochraně práv autorských k dílu vlastním jménem a na jeho účet osoba, která dílo zveřejnila, není-li prokázán opak; veřejného prohlášení autora není třeba, je-li jeho pravé jméno obecně známo. Právo autorské k dílu, které vzniklo společnou tvůrčí činností dvou nebo více autorů do doby dokončení díla jako dílo jediné (dílo spoluautorů), přísluší podle ustanovení § 8 AZ všem spoluautorům společně a nerozdílně. Na újmu vzniku díla spoluautorů není, lze-li výsledky tvůrčí činnosti jednotlivých spoluautorů do díla odlišit, pokud tyto nejsou způsobilé samostatného užití. Spoluautorem není ten, kdo ke vzniku díla přispěl pouze poskytnutím pomoci nebo rady technické, administrativní nebo odborné povahy nebo poskytnutím dokumentačního nebo technického materiálu, anebo kdo pouze dal ke vzniku díla podnět. Z právních úkonů týkajících se díla spoluautorů jsou oprávněni a povinni všichni spoluautoři společně a nerozdílně. O nakládání s dílem spoluautorů rozhodují spoluautoři jednomyslně. Brání-li jednotlivý autor bez vážného důvodu nakládání s dílem spoluautorů, mohou se ostatní spoluautoři domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle soudem. Domáhat se ochrany práva autorského k dílu spoluautorů před ohrožením nebo porušením může i jednotlivý spoluautor samostatně. Není-li dohodnuto mezi spoluautory jinak, je podíl jednotlivých

---

¹⁶ http://myslenka.cz/materialy_pro_komunikaci_1.html (Ochrana autorských práv, Holcová I., Křesťanová V., Voborník M.)

spoluautorů na společných výnosech z práva autorského k dílu spoluautorů úměrný velikosti jejich tvůrčích příspěvků, a nelze-li tyto příspěvky rozeznat, jsou podíly na společných výnosech stejné.

2.7 Vznik a obsah autorského práva

Podle § 9 odst. 1 AZ právo autorské k dílu vzniká okamžikem, kdy je dílo vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě. V ustanovení § 9 odst. 2 AZ dále stanoví, že zničením věci, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno, nezaniká právo autorské k dílu. Obsah autorského práva upravuje autorský zákon ve svém § 10. Právo autorské zahrnuje výlučná práva osobnostní, upravená v § 11 AZ, kam náleží rozhodnutí o zveřejnění díla, dále právo osobovat si autorství, právo na nedotknutelnost díla a výlučná práva majetková, upravená v § 12 a násl. AZ, kam náleží právo autorské dílo užít a nechat užít a jiná majetková práva, a to právo na odměnu při opětném prodeji originálu díla uměleckého, právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu a právo na odměnu za pronájem a půjčování díla.

3 Softwarové pirátství

Ve třetí části diplomové práce je provedeno dělení softwarového pirátství na jeho jednotlivé formy, dále zachycení stavu softwarového pirátství ve světě i u nás a na závěr jsou uvedeny některé organizace, které se zabývají bojem proti softwarovému pirátství.

3.1 Definice softwarového pirátství

Softwarovým pirátstvím jsou všechny útoky na právo autora a další práva k počítačovým programům a databázím uvedená v autorském zákoně. Jedná se pouze o jednu ze součástí problematiky počítačové kriminality.¹⁷ Zde uvádím jeho jednotlivé formy:

1. neoprávněné užívání softwaru, kam řadíme zejména:
  - a) neoprávněné užívání softwaru domácím uživatelem,
  - b) neoprávněné užívání softwaru pro komerční účely,
  - c) neoprávněné užívání softwaru v počítačových hernách,
2. výroba nelegálního softwaru,
  - a) průmyslová výroba nelegálního softwaru,
  - b) domácí výroba nelegálního softwaru,
  - c) kopírovací služby,
3. šíření nelegálního softwaru,
  - a) základní způsoby šíření ilegálního softwaru,
  - b) neoprávněná instalace počítačových programů do nové výpočetní techniky.

3.2 Jednotlivé formy softwarového pirátství

3.2.1 Neoprávněné užívání softwaru

Neoprávněné užívání softwaru jsem ve své diplomové práci rozdělil podle toho, zda software užívá nějaký jedinec doma pro svou soukromou potřebu, či jde o užívání softwaru za účelem dosažení zisku.

---

¹⁷ <http://www.mvcr.cz/dusevni/softpir.htm> (Dílo myslí pod zákonem)

Je důležité si uvědomit, že každé neoprávněné užívání softwaru přináší svému uživateli zisk, tzn. minimálně částku, kterou by za daný software zaplatil, kdyby si ho řádně koupil. Z hlediska trestního zákona č. 140/1961 Sb. (dále též jen „trestní zákon“ či „TZ“) zejména s ohledem na nebezpečnost činu pro společnost je vhodné rozlišovat případy, kdy fyzická osoba užívá software doma pro svou osobní potřebu, od případů ostatních, kdy program neoprávněně užívá právnická osoba nebo fyzická osoba v rámci své komerční činnosti. Autorský zákon však toto nerozlišuje.

Všechny tyto ostatní případy je ještě možné rozdělit na případy, kdy se užíváním daného programu dosahuje dalšího zisku, a případy, kdy je jediným ziskem úspora kupní ceny (v případě nekomerčních subjektů jako škol, ministerstev apod.). V některých takových případech může paradoxně docílit zisku jak výrobce dotyčného softwaru, tak ten, kdo program nelegálně užívá. Např. jestliže pedagogové na vysoké škole neoprávněně nainstalují nějaký software za účelem výuky, dělají tím příslušnému softwaru značnou reklamu, studenti se s ním naučí pracovat a oblíbí si ho, po odchodu z fakulty a nástupu do zaměstnání se snaží, aby podnik, do kterého nastoupili, zakoupil a užíval spíše software jim už známý než neznámý.¹⁸

3.2.1.1 Neoprávněné užívání softwaru domácím uživatelem

Neoprávněné užívání počítačových programů domácím uživatelem je nejrozšířenější formou softwarového pirátství. Neoprávněně užívat počítačové programy se v ČR stalo po roce 1989 běžným jevem, byť se v posledních letech situace zlepšuje.

Problém vzniká již na základních školách, ve kterých dochází k porušování zákona žáky, kteří si mezi sebou počítačové programy běžně půjčují, vyměňují a prodávají. Tato situace zakládá negativní důsledky do blízké budoucnosti, protože „vychovává“ nejmladší generaci k porušování autorských práv, které se tak pro ně stává „normálním jevem“. Starší generace na druhou stranu takové jednání často nepovažuje za nemorální a proti svým potomkům nezasahuje. K podobnému chování dochází i na středních a vysokých školách.

---

¹⁸ <http://www.mvcr.cz/casopisy/policista/2001/0009/kamila.html> (Koncepte boje proti trestné činnosti v oblasti informačních technologií)

Tuto situaci je nutno situaci řešit systémově za účasti různých subjektů státní správy i ze strany soukromého sektoru, zejména výrobců a prodejců softwaru. Součástí takového systémového přístupu musí být úsilí o nárůst počítačové a informační gramotnosti; dále pozitivní stimulace k používání legálního softwaru (např. zakládáním klubů legálního softwaru při školách ekonomicky podporovaných jeho výrobcí, podpora společností, které nabízejí legální softwarová řešení školám za zlomek ceny, než za který je nabízen komerčním subjektům). Velmi významný faktor, který ovlivňuje množství nelegálního užívání počítačových programů v domácnostech, je příliš vysoká cena kvalitních počítačových programů vzhledem k reálným příjmům obyvatelstva. Vliv tohoto faktoru se zcela jistě bude postupně snižovat s růstem průměrných platů občanů ČR, přičemž ceny programů se dlouhodobě udržují přibližně na světové úrovni.

3.2.1.2 Užívání nelegálního softwaru pro komerční účely

V komerční oblasti dochází k podobným problémům jako v oblasti domácích uživatelů. Základním rozdílem je především množství informačních technologií používaných jednotlivci pro komerční účely, specifika v jejich využití (zisk) i rozdílné možnosti exekutivy potírat v této oblasti nelegální jednání.

Obvyklým případem je jednání, kdy podnikatel z důvodu neochoty k investicím nebo nedostatku finančních prostředků buď získá nelegálně software a užívá ho, nebo, a to je nejčastější případ, zakoupí menší množství licencí, než pak ve skutečnosti užívá. Podle Business Software Alliance (BSA) se relativní množství nelegálního komerčního softwaru v ČR v posledních letech neustále zmenšuje.

Negativním faktorem je vztah k řešení problému ze strany subjektů, které přímo prodávají licence k užívání počítačových programů, případně i zajišťují servis. Tyto společnosti a jednotlivci stojí na prodejním žebříčku mezi autorem nebo vykonavatelem autorských práv na území ČR a konečným uživatelem. Stává se, že zákazník, užívající více licencí než zakoupil, požaduje na nelegální instalace servisní zásahy a je mu vyhověno. Prodejci a jejich servisní složky tak disponují s informacemi o nelegálním užívání počítačových programů, a přitom nejsou zásadním způsobem motivováni k odstranění tohoto problému (je třeba podotknout, že trestný čin porušování autorského práva podle § 152 trestního zákona není zařazen mezi trestné činy, jejichž neoznámení nebo nepřekažení by bylo samo o sobě trestným činem). S autorem ani jeho zástupcem ale nekomunikují. Důvody jsou především

ekonomické, tyto společnosti nechtějí ztratit své zákazníky a jsou přesvědčeny, že zákazník dříve či později potřebné licence zakoupí právě u nich. K tomu však dochází minimálně, protože porušovatel zákona není dostatečně motivován, aby situaci řešil. Ve spolupráci s policií prodejci brání také „etika“ obchodování a především strach ze ztráty zákazníka, který by se dozvěděl o tom, že distributor nebo prodejce spolupracuje s policií. Řešením je proto zejména aktivní přímá spolupráce prodejců a autorů (jejich zástupců), směřující k minimalizaci takového jednání, která na základě výměny informací o porušování autorského práva umožní řešit situaci standardními zákonnými občanskoprávními prostředky či, v krajním případě, trestním oznámením.¹⁹

Subjekty státní správy nemají navíc jednoduché a efektivní možnosti k identifikaci takového jednání přímou kontrolou programového vybavení u komerčního subjektu s vazbou na jeho legální nabytí a oprávněné užívání. Pracovníci živnostenských úřadů mají oprávnění kontrolovat živnostenské provozy a v případě zjištění porušení autorských práv mají povinnost (na základě § 8 trestního řádu) oznámit státnímu zástupci nebo policejním orgánům skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin. Pracovníci finančních úřadů mají sice při daňové kontrole možnost zjistit porušování autorských práv, s ohledem na povinnost mlčenlivosti (§ 24 zákona o správě daní a poplatků) nemají ovšem možnost tuto trestnou činnost oznámit orgánům činným v trestním řízení.

3.2.1.3 Počítačové herny

Jedná se o zvláštní formu neoprávněného užívání softwaru. Jsou porušována autorská práva zejména k počítačovým hrám²⁰, což je úzce vymezená záležitost. Osoba provozující hernu buď instaluje program, ke kterému má jen jednu licenci na více počítačů a nebo jsou počítače napojeny na server, který umožňuje hru více hráčům. Z hlediska porušování autorského práva se jedná o formu neoprávněného užívání počítačového programu. Pro užití v počítačové herně je nutné, aby to

---

¹⁹ <http://www.mvcr.cz/casopisy/policiista/2001/0009/kamila.html> (Koncepce boje proti trestné činnosti v oblasti informačních technologií)

²⁰ Vycházím z předpokladu, že počítačová hra je počítačovým programem, resp., že k jejímu fungování je užití počítačového programu nezbytné.

umožňovala licenční smlouva (ve smyslu § 46 AZ). Pokud to neumožňuje, jedná se o porušení autorského práva.²¹

3.2.2 Výroba nelegálního softwaru

Výrobu nelegálního softwaru je možno rozdělit na výrobu průmyslovou, kdy pachatel potřebuje zvláštní vybavení a výrobu domácí, k níž pachatel nepotřebuje žádné odlišné vybavení počítače, ale stačí mu tzv. vypalovací mechanika, jejíž cena včetně příslušného softwaru již klesla na úroveň ostatních běžných hardwarových doplňků. Nelegální software je také nyní již možné vyrobit tzv. klonováním disků, kdy se pomocí odpovídajících programů vyrábí přesná kopie obsahu disku i se všemi nainstalovanými programy na disk jiného počítače.

3.2.2.1 Průmyslová výroba

Průmyslovou výrobou nosičů je míněna jejich komerční výroba na zvláštních výrobních zařízeních továrního typu. Samotná výroba je již technicky zvládnuta natolik, že je možno datové nosiče vyrábět v horších podmínkách, než tomu bylo před několika lety. To znamená, že výrobní linka může být umístěna i v relativně malém prostoru s menšími nároky na výrobní prostředí.

Všichni provozovatelé výrobních provozů řeší každodenně otázku autorských práv. V současném světě je velmi obtížné ověřit, zda zákazník je skutečně oprávněn zadat výrobu konkrétního nosiče obsahujícího počítačové programy nebo jiná data. V případech, kdy se jedná o známý produkt, je situace jednodušší, ale v ostatních případech spoléhají často odpovědní pracovníci jen na tvrzení zákazníka. Mnohdy se tak stává, že je i u renomovaného výrobce vyrobeno velké množství datových nosičů s pirátskými počítačovými programy. Takové případy jsou obvyklé při zadávání výroby ze zahraničí, kam směřuje i výsledný produkt. Problémem je neexistence jednoznačné povinnosti identifikace jednotlivých nosičů záznamů, která by umožňovala okamžité rozpoznání výrobce každého konkrétního výrobku. V některých zemích právní řády takovouto povinnost stanoví, (např. Řecko, Itálie), v

---

²¹ <http://www.mvcr.cz/dusevni/softpir.htm> (Dílo myslí pod zákonem)

řadě zemí jsou nosiče digitálních záznamů označovány (např. tzv. SID kódem) zcela dobrovolně z důvodu udržení dobrého jména podniku.²²

3.2.2.2 Domácí výroba

V České republice je velmi specifická situace z hlediska původu nelegální produkce nosičů obsahujících počítačové programy. Zatímco v zemích západní Evropy jsou pirátské nosiče vyráběny převážně průmyslově, či dováženy ze zahraničí, u nás se tak děje jen v omezeném měřítku.

Osoby, vyrábějící tyto nosiče, lze relativně snadno identifikovat a proto se stále více daří tuto činnost omezovat. Situace však není jednoduchá, protože náklady na takovou výrobu a distribuci pirátského softwaru jsou minimální a čisté zisky značné. To motivuje stále ještě řadu osob, aby takovou trestnou činnost prováděly. Vzhledem k zahraničním zkušenostem je nicméně možno konstatovat, že počet trestných činů porušování autorského práva touto formou bude klesat. V současné době je oproti předcházejícím letům patrný trend ve směru k ukládání přísnějších trestů za tuto nezákonnou činnost, pokud je v trestním řízení prokázána.

3.2.2.3 Kopírovací služby

Jedná se o všechny nabídky zálohování softwaru a pod. Většina společností a jednotlivců zabývajících se touto činností využívá tvrzení, že provádějí pouze technický úkon a ani nevědí, jaký software kopírují.

Vyvrátit toto tvrzení je možné. Nelze akceptovat odmítnutí odpovědnosti za následky své činnosti. Krom toho, jak vyplývá z autorského zákona, si může oprávněný uživatel podle § 66 pořídit pouze jednu "bezpečnostní" kopii, pak by si ji tedy mohl nechat vytvořit jako službu.²³ Ovšem to znamená, že v takovém případě přináší ke kopírování originální nosič. Není možno vyloučit, že oprávněný uživatel této služby legálně využije. Praxe je ovšem taková, že se jedná o minimum zákazníků této služby. Obvyklé je, že zákazník již přináší nelegálně "vypálený" software na nosiči. Za těchto podmínek provedený „technický úkon“ se stává

---

²² <http://www.mvcr.cz/casopisy/policista/2001/0009/kamila.html> (Koncepte boje proti trestné činnosti v oblasti informačních technologií)

²³ Pokud připustím, že si takovou kopii může nechat pořídit i jinou osobou.

trestným činem podle ustanovení § 152 TZ. Dalším znakem je opakovaný výskyt zákazníků se stejným požadavkem vytvořit již několikátou bezpečností kopii.

Firma, která je rozhodnuta respektovat zákon, musí vytvořit takové podmínky, aby předešla možnému trestnímu stíhání. Mezi základní patří: jednoznačná smlouva o vztahu mezi zákazníkem a firmou (seznam kopírovaného softwaru, důvod kopírování), jasné podmínky poskytování služby (legální software, případně vlastní data), možnost odmítnutí služby při porušení podmínek, a pod.²⁴

3.2.3 Šíření nelegálního softwaru

Prodej a nabídka nelegálně získaných či nelegálně šířených počítačových programů se řídí podobnými pravidly jako u běžného zboží. Zásadním rozdílem je úmyslné porušování zákona ze strany osob provádějících tuto činnost. Tomu odpovídá i specifický způsob komunikace se zákazníkem a vnější projevy takových aktivit.²⁵

3.2.3.1 Základní způsoby šíření ilegálního softwaru

Základní způsoby šíření pirátského softwaru v ČR lze rozdělit na několik druhů. Před razantním rozvojem internetu to byla především inzerce v celostátních a lokálních inzertních médiích (Annonce, Inzertspoj atd.). V současnosti tato forma ještě přetrvává, ale je patrný přesun na internet, protože na jednoduše vytvořenou stránku na zahraničním serveru je umožněn přístup každému, kdo o to má zájem, a autor nabídky zde může umístit značné množství informací, které jinak dodával zákazníkům komplikovaně a se značnými náklady písemnou formou nebo na disketě. Další výhodou je velmi jednoduchá komunikace pomocí anonymních poštovních služeb na internetu.

V současné době se stává internet dominantním prostorem výměny informací o programech i vlastních programů. Programy jsou umístěny na zahraniční anonymní FTP server a za poplatek je poskytováno heslo a přístup. Jednotlivec si takový program pouze stáhne. Odpadá tak dodávka prostřednictvím pošty, což odhalení takového jednání ještě více znesnadňuje.

---

²⁴ <http://www.mvcr.cz/dusevni/softpir.htm> (Dílo myslí pod zákonem)

²⁵ <http://www.mvcr.cz/casopisy/policista/2001/0009/kamila.html> (Koncepte boje proti trestné činnosti v oblasti informačních technologií)

Internet je světová síť vzájemně propojených počítačů, které využívají různí uživatelé ke komunikaci, získávání informací a k práci. Získávání informací je obvykle vyhledání požadovaných volně dostupných dat a jejich vytištění nebo zkopírování na pevný disk. Možnou variantou legálních aktivit je získání a instalace softwaru²⁶ nabízeného počítačovými výrobci a dalšími firmami uživatelům internetu. Běžně jsou nabízeny tzv. programy na zkoušku (shareware) a tzv. volné programy (freeware). Součástí takto šířeného softwaru je vždy licenční ujednání. Řada programů má různé způsoby oprávněného užívání, mnoho softwaru při spuštění nebo v průběhu práce upozorňuje na způsob užití jako sharewaru. Útokem na autorská práva je zkopírování, instalace a užívání nelegálního softwaru. V absolutní většině případů je takový software jednoznačně jako nelegální označen (Warez - obvyklý software, Gamez - hry). V podstatě každý, kdo takový software kopíruje a užívá, tento software již vědomě vyhledal jako nelegální.²⁶

V ČR dochází k řadě nelegálních aktivit. Skupinami lidí vyvíjejících aktivní činnost při porušování autorských práv jsou prováděny především tyto aktivity:

Vyhledávání nekontrolovaných serverů s kvalitním připojením na internet a jejich zneužití jako tzv. skladů. Obvykle v adresáři INCOMMING je na takovém počítači připojeném k internetu postupně různými osobami umístěováno značné množství počítačových programů a řádově vyšší počet osob je kopíruje na pevný disk svého počítače. Tato činnost probíhá ve dvou variantách:

1. volně dostupné adresáře nekontrolované chybou správce, umístění je volně šířeno k zajištění co největšího přísunu a zároveň možnosti získání množství počítačových programů
2. utajené počítače, obvykle s vědomím správce, přístup má omezená skupina osob, které se vydávají za profesionály.

Vyhledávání software na celém světě a umístění odkazů (tzv. linků) na vyhledané adresy. Na území ČR je řada míst, kde se masivně "stahuje" nelegální software z internetu a nabízí dalším uživatelům. Tato činnost vyžaduje neomezené, kvalitní a rychlé připojení k internetu. Často je taková činnost vyvíjena na vysokých

---

²⁶ <http://www.mvcr.cz/dusevni/softpir.htm> (Dílo myslí pod zákonem)

školách. Pochopitelně nelegální software na internetu je i záležitostí jednotlivců, kteří si na své domácí počítače takto získávají software k užívání.

3.2.3.2 Neoprávněná instalace počítačových programů do nové výpočetní techniky

Jako jedna z forem šíření nelegálního softwaru se vyskytuje jeho instalace do nové výpočetní techniky. Obvyklý postup je takový, že výrobce nebo prodejce s cílem získání zákazníků do počítače nainstaluje různý software, k jehož šíření (prodeji) není oprávněn. Tyto počítačové programy pak obvykle nejsou uvedeny na faktuře ani jiném nabývacím dokladu k výpočetní technice. K takové činnosti je zneužívána obchodní politika prodejce tzv. OEM softwaru, což je prodej počítačových programů za nižší ceny s novou výpočetní technikou. Tato forma prodeje je však smluvně vymezena a software je součástí fakturovaného zboží (případně dodací list).²⁷

Policie ČR je jen v minimu případů schopna takové nelegální aktivity sama odhalit. Důvody spočívají především v nulové indikaci takového chování jako trestného činu ze strany kupujícího. Legálně a nelegálně nabízené instalované OEM verze programů se od sebe nijak neliší. Stav na trhu musí sledovat především sami autoři a vykonavatelé autorských práv, kteří mají jedinou schopnost odlišit subjekt, se kterým byla uzavřena smlouva, od takového, který šíří OEM software bez ní. Dalším problematickým rysem je skutečnost, že takového jednání se obvykle dopouštějí především malí výrobci okresní úrovně, kteří svou nabídku s informací o instalovaných programech šíří jen ve velmi omezeném prostoru. Autor tak sám mnohdy nezíská potřebnou informaci a obtížně reaguje na takové jednání. Řešením je zlepšení spolupráce autora s distributory a prodejci softwaru, kteří mají rozsáhlé sítě obchodních zástupců schopných registrovat podobné aktivity a informovat o nich.²⁸

---

²⁷ <http://www.mvcr.cz/dusevni/softpir.htm> (Dfio myslí pod zákonem)

²⁸ <http://www.mvcr.cz/casopisy/policiista/2001/0009/kamila.html> (Koncepte boje proti trestné činnosti v oblasti informačních technologií)

3.3 Softwarové pirátství ve světě

Softwarové pirátství i nadále významně blokuje potenciál ekonomik založených na informačních technologiích. Druhá výroční studie International Data Corporation (IDC) o softwarovém pirátství ve světě vypracovaná na zadání Business Software Alliance v roce 2005 poskytuje vyčerpávající přehled o problematice nelegálního užívání počítačových programů v celosvětovém měřítku.

Studie dokumentuje stav v 87 zemích světa a sleduje obchodní aplikace, operační systémy, spotřebitelský software a software lokálních trhů. Celosvětová míra softwarového pirátství v roce 2004 dosáhla 35 %. To znamená, že více než jedna třetina softwaru na světě je nainstalována nelegálně. Přibližná hodnota tohoto softwaru se odhaduje na téměř 33 miliard amerických dolarů a oproti roku 2003 představuje nárůst o 4 miliardy amerických dolarů. Uvedený růst hodnoty nelegálně užívaného softwaru přichází v době, kdy se hospodářské subjekty stále více spoléhají, že díky moderním technologiím dosáhnou zvýšení produktivity a budou schopny dodávat stále propracovanější produkty a služby. Nárůst hodnoty pirátského softwaru má rovněž zvláštní význam pro místní ekonomiky, kde na každý americký dolar prodaných softwarových produktů připadají další 1-2 americké dolary pro místní servisní, distribuční a dodavatelské firmy. To dokládá, jaký potenciál představuje snižování softwarového pirátství.²⁹

V roce 2004 poklesla míra softwarového pirátství ve 37 ze zkoumaných zemích. Naproti tomu ve 34 zemích byl zaznamenán její nárůst. Ve více než polovině sledovaných zemí byla míra softwarového pirátství vyšší než 60 % a ve 24 státech překročila 75 %. Tyto hodnoty je třeba posuzovat v kontextu nárůstu počtu nových uživatelů osobních počítačů na spotřebitelském trhu a v sektoru malých podniků, kde je porušování autorských práv nejčastější, a rovněž v kontextu stále vyšší dostupnosti nelicencovaného softwaru na internetu.

Celosvětový objem prodaných softwarových produktů v roce 2004 dosáhl téměř 59 miliard amerických dolarů, ale hodnota nainstalovaného softwaru přesáhla 91 miliard amerických dolarů. Rozdíl téměř 33 miliard amerických dolarů představuje hodnotu počítačových programů užívaných bez řádných licencí, což oproti roku 2003 představuje nárůst hodnoty ztrát, který lze přičíst na vrub

---

²⁹ <http://www.bsa.cz/statistiky-2005.asp> (Studie o softwarovém pirátství)

celkovému 6% růstu na celosvětovém softwarovém trhu v roce 2004, stejně jako 6% devalvaci amerického dolaru oproti ostatním světovým měnám.

Díky velikosti svých IT trhů, v porovnání s ostatními zeměmi a regiony, zaznamenaly země Evropské unie, Spojené státy a Kanada v roce 2004 významné finanční ztráty, přestože dosahovaly nižší míry softwarového pirátství než ostatní části světa.

Více než padesát zemí regionu EMEA představuje unikátní „mikrokosmos“ celosvětového pirátství. Země s vysokou mírou softwarového pirátství se mohou poučit ze zkušeností a metod svých sousedů s nízkou mírou softwarového pirátství. Významných úspěchů v tomto směru dosáhly v minulých deseti letech Maďarsko, Turecko a Spojené arabské emiráty.

Navzdory rozšíření o deset nových členských států, z nichž mnohé dosahovaly 40-50% míry softwarového pirátství, klesla celková míra pirátství v EU o dva procentní body na 35 %. To bylo způsobeno relativně menší velikostí trhů řady přistupujících států v poměru k původním členským zemím.

Míra softwarového pirátství a ztráty podle jednotlivých regionů

Relativní řazení podle míry softwarového pirátství a ztrát v šesti celosvětových regionech zahrnujících 87 zemí sledovaných v této studii:

Region	Míra softwarového pirátství v roce 2004	Míra softwarového pirátství v roce 2003	Hodnota nelegálního softwaru v roce 2004 (mil. USD)	Hodnota nelegálního softwaru v roce 2003 (mil. USD)
Evropská unie	35 %	37 %	12 151	9 786
Ostatní země Evropy	61 %	61 %	2 313	1 937
Region MEA (Střední Východ, Afrika)	58 %	56 %	1 239	1 018
Region EMEA (Evropa, Střední východ, Afrika)	39 %	41 %	15 703	12 737
Asie / Tichomoří	53 %	53 %	7 897	7 553
Latinská Amerika	66 %	63 %	1 546	1 262
Severní Amerika	22 %	23 %	7 549	7 243
SVĚT CELKEM	35 %	36 %	32 695	28 794

3.3.1 Pohled na jednotlivé výsledky

Francie – stále nejvyšší ztráty v Evropské unii

Ve srovnání se svými evropskými sousedy zaznamenává Francie jak vysokou míru softwarového pirátství (45 %), tak nejvyšší hodnotu nelegálně užívaného softwaru v EU. To je částečně způsobeno povahou jejího podnikatelského prostředí tvořeného velkým počtem malých podniků, pro které je typická vyšší míra softwarového pirátství než pro sektor středních a velkých firem.

Irsko – investice do vzdělání a kontroly se začíná vyplácet

Irsko jako největší světový vývozce softwaru je silně motivováno řešit problém místního softwarového pirátství. Snížení míry softwarového pirátství ze 41 % na 38 % odráží úspěšnost trvalého vládního úsilí zvýšit ochranu duševního vlastnictví a dopad vzdělávacích aktivit ruku v ruce s prosazováním zákonnosti.

Skandinávské země – vysoce rozvinutá infrastruktura IT podporuje rostoucí respekt k hodnotám duševního vlastnictví

Podle dokumentu IDC Information Society Index hodnotícího IT infrastrukturu a sociální podmínky vztahující se k IT sektoru v jednotlivých státech se Skandinávské země pravidelně řadí mezi TOP 10. Převážně nízké a snižující se míry softwarového pirátství v tomto regionu naznačují zvyšující se porozumění a respekt k hodnotám duševního vlastnictví a uznání výhod, které legálně pořízený software přináší.

Spojené arabské emiráty – jedinečně nízké hodnocení mezi rozvojovými ekonomikami

34% míra softwarového pirátství ve Spojených arabských emirátech je nejnižší ze všech zemí nastupujících ekonomik zahrnutých do této studie za rok 2004. Je to zřejmě způsobeno snahou Emirátů v posledních deseti letech přijmout a posílit ochranu duševního vlastnictví, které prosazuje nová generace zákonodárců usilující o přilákání zahraničních investorů.

Jižní Afrika – závislost na legálně nabytém softwaru zabraňuje pirátství

Na pozadí průměrné míry softwarového pirátství v Africe, která přesahuje 80 %, je 37% míra softwarového pirátství Jižní Afriky jednou z nejnižších v regionu.

S jedním z největších trhů IT a propracovanou IT infrastrukturou – více než 40 % výdajů v IT pochází ze služeb – se zdá, že tato dlouhodobě etablovaná IT komunita stále více uznává hodnotu legálního softwaru.

Rusko – budoucí obchodní potenciál ekonomiky může stimulovat snížení míry softwarového pirátství

Ruský trh disponuje významným potenciálem dynamické mezinárodní IT ekonomiky. Ruská vláda nedávno zavedla komplexní legislativu týkající se autorských práv, ale pro významné ovlivnění problematiky softwarového pirátství a poskytnutí příležitosti rozvoje IT průmyslu bude potřeba ještě další odhodlání posilovat dodržování zákonů a vzdělávání uživatelů. Snížení vysoké 87% míry softwarového pirátství v zemi je možné jedině úsilím při přesvědčování všech skupin uživatelů o hodnotách duševního vlastnictví.

3.4 Softwarové pirátství v České republice

Míra softwarového pirátství v České republice v roce 2004 vzrostla oproti loňskému roku o jeden procentní bod na 41 %. Česká republika tak neobhájila svůj loňský úspěch, kdy se jako jediná východoevropská země prosadila mezi dvacet nejlépe hodnocených zemí světa. Její místo letos zaujalo Portugalsko, poté co snížilo svou míru softwarového pirátství o jeden procentní bod na 40 %. Vyčíslené ztráty v České republice způsobené užíváním 41 % softwaru bez licencí dosahují hodnoty 132 milionů amerických dolarů, což oproti loňskému roku představuje nárůst o 26 milionů amerických dolarů.

V České republice je to podruhé v historii sledování míry softwarového pirátství, kdy došlo k jejímu nárůstu. První případ byl zaznamenán v roce 2000, kdy sledovaný údaj zaznamenal zhoršení rovněž o jeden procentní bod ze 42 na 43 %. Důvody nárůstu míry softwarového pirátství lze v současné době spatřovat ve stále rostoucím počtu uživatelů PC a širší dostupnosti informačních technologií, zejména pak vysokorychlostního internetu.³⁰

---

³⁰ <http://www.bsa.cz/statistiky-2005.asp> (Studie o softwarovém pirátství)

3.5 Organizace zaměřené na boj proti softwarovému pirátství

3.5.1 Business Software Alliance (BSA)

BSA je volné sdružení významných světových výrobců softwaru, které působí ve více než 60ti zemích světa. V České republice působí od roku 1998 jako volná platforma, jíž se účastní jednotlivé pobočky členů BSA, kteří mají o spolupráci v ČR zájem. S médii a s veřejností komunikuje prostřednictvím své tiskové mluvčí.

Primárním cílem BSA je vzdělávání uživatelů softwaru v oblasti ochrany autorských práv a upozorňování na různá hospodářská, právní a společenská rizika spojená s nelegálním užíváním počítačových programů. BSA poskytuje “pomocnou ruku” při správě softwarového vybavení firem. Prosazuje přístupy podporující vývoj nových technologií a rozšiřování obchodních příležitostí a dále bojuje proti softwarovému pirátství. Kromě aktivní spolupráce s orgány činnými v trestním řízení s cílem odhalování případů porušování autorských práv k softwaru se BSA zaměřuje také na oblast prevence a informování uživatelské veřejnosti. Cílem je informovat širokou veřejnost o problematice softwarového pirátství a o možnostech vyvarování se nelegálního užívání softwaru. Velká část případů porušování autorského práva totiž vzniká právě díky nedostatečné znalosti této problematiky. Proto se BSA dlouhodobě zaměřuje jednak na zkvalitnění legislativy zejména ve spolupráci s ministerstvem kultury a ministerstvem informatiky a zároveň se věnuje ve větší či menší míře obecně zaměřené osvětě a vzdělávání širší uživatelské veřejnosti.³¹

Členy BSA jsou Adobe, Apple, Autodesk, Avid, Bentley Systems, Borland, Cadence, Cisco Systems, CNC Software/Mastercam, Dell, Entrust, HP, IBM, Intel, Internet Security Systems, Intuit, Macromedia, McAfee, Inc., Microsoft, RSA Security, SolidWorks, Sybase, Symantec, UGS Corp. and VERITAS Software. Členy BSA aktivními v ČR jsou společnosti Adobe, APPLE, Autodesk, Avid, Bentley Systems, Macromedia, Microsoft, Symantec a Trend Micro.³²

---

³¹ <http://www.bsa.cz/bsa.asp> (Business software alliance)

³² <http://www.bsa.org/eupolicy> (Business software alliance)

3.5.2 Software & Information Industry Association (SIIA)

Software & Information Industry Association (SIIA) je hlavní obchodní sdružení pro společnosti spadající do softwarového a informačního průmyslu. SIIA poskytuje globální služby v úředním styku, rozvoji podnikání, celospolečenském vzdělávání a ochraně duševního vlastnictví předních společností, které udávají tempo tohoto digitálního věku.

Hlavní poslání:

- a) Podpora průmyslu: SIIA podporuje obecné zájmy softwarových a informačních společností celkově, stejně jako jejich jednotlivé části.
- b) Ochrana průmyslu: SIIA chrání duševní vlastnictví členských společností a dohlíží nad legálním a regulačním prostředím, které prospívá celému průmyslu.
- c) Informovat průmysl: SIIA informuje společnosti a širší veřejnost tím, že slouží jako zdroj informací o trendech, technologiích, politice a ostatních faktorech, které ovlivňují členské společnosti a demonstrují přínos tohoto průmyslu k širší ekonomice.³³

3.5.3 Federation Against Software Theft (FAST)

Federace proti krádeži softwaru (FAST) byla založena v roce 1984 v British Computer Society's Copyright Committee. Byla to první softwarová autorskoprávní organizace. Její první akce měla zvýšit povědomí o softwarového pirátství a agitovat parlament pro změny v autorském zákonu z roku 1956, aby odrážely potřeby autorů softwaru a vydavatelů. Tato kampaň byla úspěšná a od té doby je FAST schopna ovlivňovat další legislativu, která má dopad na řádné zabezpečení softwaru. Práce FAST v této oblasti přímo ovlivnila cestu tohoto softwarového autorského zákona do legislativy v mnoha jiných zemích. FAST je také jedinečná v tom, že to je jediná asociace na světě, která reprezentuje jak vydavatele softwaru tak koncové uživatele. Ostatní sdružení reprezentují jen vydavatele softwaru a proto není jejich přístup přizpůsoben k pomoci konzumentům.

FAST také poskytuje své nezávislé poradce a pomoc, aby vyhověla potřebám členům organizace. Tato poradenská služba je schopna splnit konkrétní požadavky a

---

³³ <http://www.siiia.net/> (Software & Information Industry Association)

úkoly zadané klienty. FAST pokračuje také v agitaci pro změny v právu vzhledem k rychlosti měnících se technologií.³⁴

---

³⁴ <http://www.fast.org.uk/> (Federation Against Software Theft)

4 Počítačové programy

Ve čtvrté části diplomové práce jsem se zaměřil na úpravu počítačových programů v rámci autorského zákona, dále je zde řešeno omezení rozsahu autorských práv k počítačovému programu, tzv. volně šiřitelný software a problematika licenčních smluv.

4.1 Počítačové programy

Podle ustanovení § 2 odst. 2 AZ

„Za dílo se považuje též počítačový program, je-li původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním výtvořem. Za dílo souborné se považuje databáze, která je způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu autorovým vlastním duševním výtvořem.“

Uvedené ustanovení vytváří jiné podmínky a požadavky na díla v podobě počítačových programů, než tomu bylo podle předchozího autorského zákona.

Podle ustanovení § 65 odst. 1,2 AZ

„Počítačový program, bez ohledu na formu jeho vyjádření, včetně přípravných koncepčních materiálů, je chráněn jako dílo literární.“

Myšlenky a principy, na nichž je založen jakýkoli prvek počítačového programu, včetně těch, které jsou podkladem jeho propojení s jiným programem, nejsou podle tohoto zákona chráněny.“

Pro počítačové programy platí v plném rozsahu ustanovení zákona, vztahující se na díla literární. Pokud zákon obsahuje úpravu zvláštní, pak platí speciální úprava. Autorovi počítačového programu tak náleží výlučná práva osobnostní i majetková. K omezení výlučných práv autora dochází pouze v případech stanoveným zákonem v zájmu plného využívání počítačového programu oprávněným uživatelem rozmnoženiny počítačového programu, včetně umožnění propojení všech komponentů od různých výrobců, aby mohly společně fungovat.³⁵

Nová úprava plně odpovídá úpravě evropské, zejména Směrnici Rady ES 91/250/EHS, o právní ochraně počítačových programů. Navazuje na úpravu

---

³⁵ Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křesťanová, V.: Autorský zákon a předpisy související, komentář. Linde, Praha 2005

obsaženou v zákoně předcházejícím, která též v souladu s mezinárodní právní úpravou poskytovala počítačovým programům ochranu jako dílům literárním. Nový zákon však tuto úpravu zpřesňuje a uvádí do souladu s komunitárním právem.

Na rozdíl od požadavku jedinečnosti pro „normální“ autorská díla je pro počítačový program uveden pouze slabší požadavek – původnost. Aby byl počítačový program chráněn podle autorského zákona, musí být dílem fyzické osoby – autora, a jako takové musí být výsledkem jeho tvůrčí duševní činnosti.

Počítačové programy ve smyslu českého práva autorského se od 1.12.2000 rozlišují takto³⁶:

4.1.1 Počítačový program (dílo)

Počítačový program (dílo), který je jedinečným neopakovatelným výsledkem autorovy tvůrčí činnosti. V praxi bývá takových jedinečných počítačových programů menšina. Tento jedinečný program je autorskoprávně chráněn jako dílo literární.

4.1.2 Počítačový program („nedílo“³⁷, ale považovaný za dílo literární)

Počítačový program „nedílo“, který je původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním výtvořem. V praxi bývá takových programů většina. Tento počítačový program není dílem podle práva autorského, protože nesplňuje pojmové znaky jedinečnosti díla. Splňuje ovšem znak původnosti díla a i tento počítačový program je chráněn právem autorským jako dílo literární. Do této doby takovýto druh počítačového programu nepožíval na území České republiky ochranu autorským právem.

4.1.3 Počítačový program, který pojmově sice je počítačovým programem, ale není ani jedinečným, ani původním výtvořem.

Autorskoprávně jde o „nevýtvoř“, který stojí mimo působnost práva autorského a autorského zákona. V praxi jich bývá menšina a v těchto případech jde o výsledek netvůrčí činnosti, k níž může být zapotřebí určitého stupně odbornosti (znalost, zkušenost, dovednost), nikoli však tvořivost – autorská tvorba. Tento počítačový

---

³⁶ Telec, I. Počítačové programy podle nového autorského zákona, Průmyslové vlastnictví, č. 9, 2001

³⁷ Pozn. – lze se setkat i s odlišným pojmem „quasidílo“ viz. Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křesťanová, V.: Autorský zákon a předpisy související, komentář. Linde, Praha 2005

program není ani autorským dílem, ale ani se za ně nepovažuje. Vůbec proto není předmětem práva autorského, a není tedy ani předmětem ochrany autorským zákonem se všemi právními důsledky, které z toho vyplývají. Většina počítačových programů jsou díla naplňující pojmové znaky přinejmenším podle výše uvedeného bodu a jsou tedy díla chráněná podle autorského zákona.

4.2 Omezení rozsahu autorských práv k počítačovému programu

Zákon připouští některé výjimky, kdy oprávněný uživatel nemusí získávat zvláštní souhlas autora resp. nositele autorských práv.

Tato omezení autorských práv jsou uvedena v ustanovení § 66 AZ – Omezení rozsahu autorských práv k počítačovému programu:

1. Do práva autorského nezasahuje oprávněný uživatel rozmnoženiny počítačového programu, jestliže
  - a) rozmnožuje, překládá, zpracovává, upravuje či jinak mění počítačový program, je-li to potřebné k užití počítačového programu v souladu s jeho určením, včetně opravování chyb programu, není-li dohodnuto jinak,
  - b) zhotoví si záložní rozmnoženinu počítačového programu, je-li to potřebné pro jeho užívání,
  - c) zkoumá, studuje nebo zkouší sám nebo jím pověřená osoba fungování počítačového programu za účelem zjištění myšlenek a principů, na nichž je založen kterýkoli prvek počítačového programu, činí-li tak při zavedení, uložení počítačového programu do paměti počítače nebo při jeho zobrazení, provozu či přenosu,
  - d) rozmnožuje kód nebo překládá jeho formu při rozmnožování počítačového programu nebo při jeho překladu či jiném zpracování, úpravě či jiné změně, a to ať již sám nebo jím pověřená osoba, jsou-li takové rozmnožování nebo překlad nezbytné k získání informací potřebných k dosažení vzájemného funkčního propojení nezávisle vytvořeného počítačového programu s jinými počítačovými programy, jestliže informace potřebné k dosažení vzájemného funkčního propojení nejsou pro takové osoby jinak snadno dostupné a tato činnost se omezuje na ty části počítačového programu, které jsou potřebné k dosažení vzájemného funkčního propojení.

2. Za rozmnožování počítačového programu se považuje i zhotovení rozmnoženiny, která je nezbytná k zavedení a uložení počítačového programu do paměti počítače, jakož i pro jeho zobrazení, provoz a přenos.
3. Informace získané při činnosti podle odstavce 1 písm. d) nesmějí být poskytnuty jiným osobám ani využity k jiným účelům než k dosažení vzájemného funkčního propojení nezávisle vytvořeného počítačového programu. Dále nesmějí být tyto informace využity ani k vývoji, zhotovení nebo k obchodnímu využití počítačového programu v podstatě podobného v jeho vyjádření nebo k jinému jednání ohrožujícímu nebo porušujícímu právo autorské.
4. Ustanovení odstavce 1 písm. d) a odstavce 2 nesmí být vykládána nepřiměřeně na újmu oprávněných zájmů autora ani v rozporu s běžným využíváním počítačového programu.

Zákonná licence uvedená v odstavci 1 písm. a) je dispozitivní, lze ji tedy smluvně vyloučit; ostatní licence pak nikoli. Jakékoli z dovolených jednání se týká vždy takového vyjádření počítačového programu, v níž autor počítačový program zpřístupnil, nikoli formy jiné. Omezení práv autora k počítačovému programu v zásadě korespondují s omezeními uvedenými v článku 5 a 6 směrnice (viz. dále). Je třeba zdůraznit, že užití podle § 66 odst. 1 je vázáno vždy na osobu oprávněného uživatele rozmnoženiny počítačového programu, a nesmí být bez dalšího použito k jiným účelům a cílům, než jsou stanoveny zákonem.³⁸

Definice oprávněného uživatele rozmnoženiny počítačového programu není v zákoně uvedena. De lege ferenda by bylo vhodné tento pojem v autorském zákoně definovat. Děje se tak v rámci vládní novely autorského zákona, která prošla v Poslanecké sněmovně druhým čtením. Oprávněný uživatel je v § 66 odst. 6 vládní novely definován³⁹ tímto způsobem: Oprávněným uživatelem rozmnoženiny počítačového programu je oprávněný nabyvatel rozmnoženiny počítačového programu, který má vlastnické či jiné právo k rozmnoženině počítačového programu, a to za účelem jejího využití, nikoli za účelem jejího dalšího převodu, dále oprávněný

---

³⁸ Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křesťanová, V.: Autorský zákon a předpisy související, komentář. Linde, Praha 2005

³⁹ V zásadě shodně s výkladem uvedeného pojmu Komise ES.

nabyvatel licence nebo jiná osoba oprávněná užívat rozmnoženinu počítačového programu.

Odstavec 2 obsahuje nevyvratitelnou právní domněnku, podle které se za rozmnožování počítačového programu považuje i zhotovení rozmnoženiny, která je nezbytná k zavedení a uložení počítačového programu do paměti počítače, jakož i pro jeho zobrazení, provoz a přenos; jde o speciální úpravu ve vztahu k § 13 AZ, a tedy o další vymezení pojmu rozmnožování coby způsobu užití vyžadujícího svolení autora. S ohledem na zájmy oprávněného uživatele a možnost plného využití oprávněně nabyté rozmnoženiny počítačového programu platí i v případě počítačových programů zásada funkční účelnosti a funkčního výkladu způsobu užití; uvedená zásada se promítá též v ustanovení § 66 odst. 4.⁴⁰

4.3 Tzv. volně šiřitelný software

Jedná se o druh programového vybavení, který se vyznačuje tím, že za definovaných podmínek jejich autoři souhlasí s volným šířením jejich programu (obvykle je to podmínka nedotknutelnosti distribučního archívu obsahující samotný program a dokumentaci) různými distribučními kanály i bez jejich explicitního souhlasu pro každý konkrétní případ.⁴¹

Na tomto místě je potřeba připomenout, že v rámci českého právního řádu je počítačovému programu poskytována ochrana autorským zákonem, a to jako dílu literárnímu. Ta ovšem působí nejen vůči třetím osobám, ale i vůči autorovi samotnému. Z této povahy pak vyplývá, že se autor nemůže práva vzdát a nemůže jinak než smluvně rozhodnout o tom, že bude jeho program využitelný buď volně či za určitých stanovených podmínek, ať již jako shareware, freeware, freesoftware či jinou formou (tyto počítačové programy nepatří ani mezi výjimky z ochrany podle práva autorského ve veřejném zájmu ve smyslu § 3 AZ, ani nejsou díly volnými ve smyslu § 28 AZ, nejde ani o omezení práva autorského ve smyslu § 29 a násl. AZ,

---

⁴⁰ Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křesťanová, V.: Autorský zákon a předpisy související, komentář. Linde, Praha 2005

⁴¹ <http://www.avir.sk/shareware.htm> (Čo je to volně šiřitelný software?)

resp. § 66 AZ). Autor, ani tehdy, pokud by to plně vyhovovalo jeho vůli, nemůže rozhodnout, že jeho počítačový program nepoživá ochrany.⁴²

S dalším problémem u tzv. volně šiřitelného softwaru se můžeme setkat při uzavírání licenčních smluv. V § 43a OZ je totiž stanoveno, že návrh smlouvy musí být určen jedné nebo více konkrétním osobám. Tento požadavek však v případě tzv. volně šiřitelného softwaru splněn není. De lege ferenda se pro řešení tohoto problému otevírají dvě možné cesty. První z nich spočívá v poskytnutí oprávnění k výkonu práva dílo užít formou jednostranného projevu vůle autora. Druhá by vyžadovala změnu občanského zákoníku v tom smyslu, že by bylo možné učinit ofertu i vůči neurčitému okruhu osob, kdy by každá z těchto osob mohla ofertu akceptovat, a to i bez vyrozumění oferenta. Druhá z těchto variant je obsažena v ustanovení § 46 odst. 5 vládní novely autorského zákona.

S přihlédnutím k výše uvedenému se pokusím tzv. volně šiřitelný software rozdělit s tím, že při rozporu s českou právní úpravou odkazuji na předchozí výklad:

4.3.1 Shareware

Shareware jsou volně šiřitelné počítačové programy, které jejich autoři distribuují mimo běžné obchodní sítě, vycházející z principu, že tento způsob šíření je méně nákladný a snáze dostupný pro více uživatelů. Volnost se ale vztahuje jen k momentu distribuce, nikoli volného užívání. Za užívání shareware je třeba poskytnout autorovi požadovanou odměnu, přičemž obvykle je konstruována tak, že po nějakou dobu je užívání bezplatné, ale po jejím uplynutí, nebo při používání programu pro komerční účely je třeba zaslat autorovi určitý poplatek a zaregistrovat se. Neregistrovaný program bývá oproti zaplacené kopii často funkčně omezený, časově limitovaný, nebo jinak omezený.

U počítačových programů typu shareware autor vyzývá k zaplacení určité částky v případě, že si uživatel program vyzkouší a je s ním spokojen. Cena je však podstatně nižší než u běžného komerčního software.

Kopírování programu typu shareware pro další uživatele není zakázáno, naopak uživatelé jsou ke kopírování v programu přímo vyzváni. Poté, co si uživatel program zkopíruje, má možnost ho po určitou dobu zdarma používat a vyzkoušet si

---

⁴² Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křesťanová, V.: Autorský zákon a předpisy související, komentář. Linde, Praha 2005

jeho jednotlivé funkce. Pokud je uživatel s programem spokojen, zašle určitou v programu stanovenou částku autorovi. Pokud s programem spokojen není a nezašle peníze autorovi, bývá obvykle vyzván, aby program po stanovené době vymazal. Vypršením stanovené lhůty nebo za jiných podmínek je porušením licenčních podmínek, tedy nelegálním užíváním autorského díla.

Pokud je v programu uvedeno, že uživatel má zaslat požadovanou částku autorovi pouze v případě, že je s programem spokojen, je výzva k zaplacení vedena částečně v morální rovině. Z právního hlediska je u soudu zcela nemožné posoudit a dokázat, jestli je uživatel s programem spokojený či nikoliv. Právně by bylo možno vynutit zaplacení poplatku pouze v případě, kde autor uvádí, že program je možno bezplatně užívat jenom po určitou dobu a poté je nutno jej zaplatit. Vůči uživateli, který by překročil stanovenou dobu užívání, by měl autor právní nárok na zaplacení.

Autor však nemá žádnou faktickou možnost kontrolovat, kde se jeho program vyskytuje a jakým způsobem a jak dlouho se užívá. Shareware se může rozšířit mezi značné množství lidí, a i když z nich zaplatí pouze malá část, finanční efekt pro autora programu nemusí být zanedbatelný. Někteří autoři proti zaplacení programu rovněž nabízejí vyšší verze programů, programovou dokumentaci nebo rozšíření programů o další funkce.

Programy typu shareware mají svůj původ v USA, ale v současnosti se prakticky rozšířily po celém světě. Způsob volného šíření programů formou shareware volí především začínající firmy, které si nemohou dovolit investovat do nákladné distribuce v prodejní síti. Režim sharewarových programů je obvykle dán ad hoc, většinou je zakázáno do programu zasahovat, ale šířit jej lze prakticky neomezeně, tzn. kopírovat, začleňovat do nejrůznějších výběrů ať již na Internetu, nebo na CD.

4.3.2 Freeware

Je typ programového vybavení, kde se autor zříká nároku na zaplacení registračního poplatku, nezříká se však autorství programu. Program je možné šířit v nezměněné formě s kompletní dokumentací, za toto šíření ale (podobně jako v případě shareware) není povolené vyžadovat úhradu poplatku ve prospěch šířitele, který by výrazně překročil vlastní náklady na jeho šíření.⁴³ Freeware jako volně

---

⁴³ <http://www.avir.sk/shareware.htm> (Čo je to voľne šíriteľný software?)

použitelný software je ještě přístupnější stupeň užívání počítačových programů, než je tomu u shareware. Pohnutky autora nebo distributora, který se rozhodl dát produkt zcela volně k dispozici, jsou různé. Buďto autor svůj produkt poskytuje opravdu nezištně, nebo chce vejít ve všeobecnou známost a tím si zajistit svoji popularitu. Pro šíření freeware platí obdobná pravidla jako pro shareware, přičemž užívání tohoto produktu je bezúplatné, což v době platnosti předchozího autorského zákona bylo prakticky nelegální vzhledem ke kogentnímu nároku na odměnu autorovi.

4.3.3 Public domain

Je způsob šíření programového vybavení (obvykle včetně jeho zdrojového kódu), při kterém se autor zříká mimo nároku na registrační poplatek i samotného autorství, takže je obvykle povolené (např. po ukončení vývoje programu původním autorem) pokračovat v dalším vývoji programu dalšími autory.⁴⁴

4.3.4 Free Software, Open Licence Software, GPL a GNU

Koncept svobodného software vytvořil v roce 1984 Richard Stallman, zakladatel Free Soft Foundation. Podle Stallmanovy představy by měly být všechny programy zadarmo, tzn. nejen jejich používání, ale i využití zdrojového kódu jinými autory v dalších programech. Stallman tvrdí, že tento systém by byl efektivnější a produktivnější než stávající systém konkurence komerčních softwarových firem. Programátoři by byli placeni za úpravy a integraci existujících programů a specifické potřeby uživatelů a technickou podporu. Velkou částí jejich motivace by byla možnost podílet se na řešení zajímavých problémů. Stallman nezůstal ani u teorie a začal pracovat na komplexním „svobodném“ operačním systému zvaném GNU. Nejznámější GNU programy jsou Linux, grafický editor Gimp a kancelářský balík Open office. Pro distribuci částí tohoto systému vytvořil GPL, dokument, který nahrazuje licenci „společenskou smlouvou“ a copyright „copyleftem“. Jediná podmínka GPL říká, že svobodný software je možno užít k jakémukoliv účelu včetně zdrojového kódu, výsledný produkt však musí být distribuován pod GPL.

---

⁴⁴ <http://www.avir.sk/shareware.htm> (Čo je to voľne šíriteľný software?)

4.4 Počítačové programy a licenční smlouva

Autorský zákon novou úpravou licenční smlouvy překonal formalismus předchozí úpravy, kdy absence kterékoliv z náležitostí smlouvy vedla ve svých důsledcích k absolutní neplatnosti takové autorské smlouvy o šíření díla.

Především je třeba uvést, že licenční smlouvy podle autorského zákona jsou zvláštními smlouvami občanskoprávními a proto tam, kde autorský zákon bude určitou úpravu postrádat, nastoupí obecná úprava občanského zákoníku. Licencí se pak dle ustanovení § 46 a násl. AZ rozumí oprávnění dílo užit, licence je předmětem vlastní licenční smlouvy, kterou je poskytováno nabyvateli toto oprávnění ve vymezeném rozsahu a za smluvených podmínek a současně sjednán závazek nabyvatele poskytnout autorovi, není-li sjednáno jinak, odměnu.⁴⁵

Zákon upravuje také pro autora výhodný zákaz vzdání se práva, jedná se o obecný princip OZ, které mu vznikne v budoucnu dosud neznámým způsobem užití díla, a zavazuje nabyvatele, aby licenci povinně využil, ledaže smlouvou sjednal s autorem jinak. Licenční smlouva je podle ustanovení § 46 a násl. zásadně úplatná, protože odměna v ní musí být dohodnuta nebo stanoven způsob jejího určení, jinak hrozí neplatnost smlouvy, nabyvatel musí licenci využít, pokud se s autorem nedohodl na něčem jiném, autor je do budoucna chráněn před technicky či technologicky zatím neznámými způsoby užití díla (velmi praktické právě u programů, vzhledem na dynamiku rozvoje internetu), přitom autor může sjednat i další podmínky pro užití programu. O náležitostech, především obligatorních, licenční smlouvy podle autorského zákona má tak v zásadě smysl uvažovat pouze u smluv v písemné formě.

4.4.1 Náležitosti licenční smlouvy

Licenční smlouva je smlouvou a jako taková vyžaduje prokazatelný projev vůle obou účastníků.

Označení účastníků tak, aby nedocházelo ke sporům o účastnících smlouvy, není složité, když jde jen o to zcela určitě identifikovat konkrétními údaji osobu autora (poskytovatele) a osobu nabyvatele: obchodní firmou zapsanou v obchodním

---

⁴⁵ Vlček, M.: Licenční smlouva podle autorského zákona a software. Právní rozhledy, č. 10, 2002

rejstříku, u nezapsaných fyzických osob pod jejich jménem a příjmením, sídlem (místem podnikání), identifikačním číslem.

Protože licenční smlouva není obchodní listinou, nemusí obsahovat údaj o zápisu do obchodního rejstříku či zápisu do jiné evidence, v praxi se však z důvodů mimořádné opatrnosti tento údaj podle § 13a obchodního zákoníku objevuje (a dokonce druhou smluvní stranou často i vyžaduje) i v záhlaví smluv. Neurčitost v označení účastníků smlouvy na obou stranách však může znamenat její neplatnost.

Na straně autora nevystupuje u licenčních smluv u počítačových programů a databází vždy autor - mohou to být spoluautoři anebo přímo na základě zákona zaměstnavatel jako vykonavatel majetkových práv zaměstnance, anebo smluvní zástupce (zmocněnec) autora či dědic autora - přesto pro zjednodušení budu dále poskytovatele oprávnění v licenční smlouvě označovat důsledně za autora.

Licenční smlouvy podle autorského zákona upravují vztah mezi autorem a nabyvatelem ke konkrétnímu autorskému dílu, samozřejmě pokud jde o oprávnění k výkonu práva toto dílo užit. Toto dílo musí být smlouvou jednoznačně určeno.

Podle ustanovení § 47 a násl. AZ může být licence poskytnuta jako výhradní nebo nevýhradní, výhradní licenci přitom rozumíme poskytnutí takového oprávnění, které brání v užití díla i samotnému autorovi, anebo takového oprávnění, které omezuje autora ve vztahu ke všem třetím osobám, když sám dílo užit může. Sjednat to je ovšem v rámci smluvní autonomie stran věcí účastníků smlouvy. Výhradnost (exkluzivita) licence se sjednává zejména u programů na objednávku, nevýhradní licence umožňuje autorovi dílo nadále užívat, a to i způsobem, ke kterému licenci udělil, a poskytovat licenci dál třetím osobám. Pokud by autor poskytl v době, kdy trvá výhradní licence, další licenci k témuž způsobu užití díla třetí osobě, byla by taková smlouva bez souhlasu nabyvatele s původní výhradní licenci neplatná (§ 47 odst.5 AZ).⁴⁶

Je-li to sjednáno ve smlouvě, může podle ustanovení § 48 a násl. AZ nabyvatel oprávnění tvořící součást licence, poskytnout zcela nebo zčásti třetí osobě (osobám) jako tzv. podlicenci a pro tento vztah platí ustanovení o licenční smlouvě, když je nabyvatel vázán podmínkami licenční smlouvy a nemůže poskytnout platně nic víc, než sám licenci získal, nese také odpovědnost za dodržení podmínek licenční smlouvy nabyvatelem podlicence vůči autorovi (poskytovateli). Zákon umožňuje

---

⁴⁶ Vlček, M.: Licenční smlouva podle autorského zákona a software. Právní rozhledy, č. 10, 2002

nabyvateli, aby sám licenci nenaplnil nebo nenaplnňoval, ale může k výkonu svých oprávnění využít nabyvatele podlicence, pokud jemu samotnému svědčí právo podlicenci poskytnout.

Mezi náležitosti licenční smlouvy patří proto stanovení způsobu užití díla a smlouva by měla zachytit, zda autor poskytuje licenci bez omezení způsobu užití jako neomezenou, nebo tento způsob omezuje rozsahem, zejména co do množství, místa nebo času. Pokud smlouva nestanoví omezení způsobu užití či jeho rozsahu, vychází autorský zákon (§ 50 AZ) z toho, že licence byla poskytnuta k takovým způsobům užití a v takovém rozsahu, jak je to nutné k dosažení jejího účelu.

V případě, že ve smlouvě nebyly tyto náležitosti sjednány, smlouva není neplatná, protože platí zákonné domněnky (§ 50 AZ), které stanoví daná omezení pro nabyvatele přímo ze zákona : licence je poskytnuta k takovým způsobům užití a v takovém rozsahu, jak je to nutné k dosažení účelu smlouvy, územní omezení licence na území České republiky, časový rozsah licence na dobu ne delší jednoho roku od poskytnutí licence, množstevní rozsah na množství obvyklé u daného druhu díla a způsobu užití. Současně - pokud nedojde k jiné úpravě smlouvou - toto ustanovení autorského zákona zahrnuje další vyvratitelné domněnky o tom, že licence obsahuje i takové způsoby užití díla, které jsou předpokladem pro využití licence.

Podle ustanovení § 49 a násl. AZ má licenční smlouva obsahovat výši odměny nebo v ní musí být stanoven způsob jejího určení, jde o obligatorní náležitost smlouvy, s níž autorský zákon spojuje neplatnost smlouvy s výjimkou případů, kdy z jednání o uzavření smlouvy vyplývá jejich vůle uzavřít smlouvu úplatně i bez určení výše odměny a v takovém případě je nabyvatel povinen poskytnout autorovi odměnu ve výši, která je obvyklá v době uzavření smlouvy a za obdobných podmínek pro takový druh díla, anebo účastníci ve smlouvě sjednají, že licence se poskytuje bezúplatně.

Obě výjimky poskytují účastníkům určité možnosti, v prvním případě určení dobové obvyklé ceny je vzhledem k rychlému poklesu cen u stárnoucího software zpětně nevýhodné pro nabyvatele, ve druhém případě jde o faktický dar, který ale nelze poskytnout smlouvou darovací, ale pouze tímto bezúplatným poskytnutím licence.

Odměna může být také stanovena v závislosti na výnosech z užití licence - to je u řady autorů-programátorů nebo poskytovatelů počítačových programů pochopitelně vítáno tam, kde jde o komerčně úspěšný počítačový program či

programové vybavení nebo je zajištěna jeho distribuce a prodej ve větším počtu (protože je součástí určitého dobře prodejného celku apod.). Nabyvatel je ze zákona povinen poskytnout autorovi kontrolu příslušné účetní nebo jiné dokumentace ke zjištění výše odměny s tím, že tyto údaje jsou jako důvěrné chráněny, a dále pravidelná vyúčtování ve sjednaných obdobích, nejméně jednou ročně (§ 49 odst. 5 AZ).

Ustanovení o odměně nabízí autorovi ještě možnost zpětné úpravy: pokud nebyla sjednána odměna v závislosti na výnosech z užití díla a je tak nízká, že je ve zjevném nepoměru k významu díla pro dosahovaný zisk, má autor právo na přiměřenou dodatečnou odměnu, není-li sjednáno jinak (§ 49 odst. 6 AZ).

Smluvní volnost stran u licenční smlouvy by měla vést – nejen s odkazem na předchozí text - autory i nabyvatele k pečlivé a konkrétní analýze vztahů, které chtějí smlouvou upravit, a k jejich smluvní úpravě co-nejurčitější - to je doporučení, které posiluje jistotu účastníků smlouvy a vyplývá i ze specifik licenční smlouvy uzavírané k počítačovým programům.

Smluvní volnost v rámci licencí se týká i možné úpravy a změny díla anebo označení autora, pokud autorovy výhrady k tomu jsou nabyvateli známy (§ 51 AZ).

4.4.2 Odstoupení od smlouvy

V ustanoveních § 53 a § 54 AZ je posíleno postavení autora dvojí zákonnou možností, kdy se autorovi přiznávají specifické důvody odstoupení od licenční smlouvy. V případě, že nabyvatel výhradní licence licenci vůbec nevyužívá nebo ji využívá nedostatečně, může autor od smlouvy odstoupit, pokud jsou nevyužíváním licence značně nepříznivě dotčeny jeho oprávněné zájmy.

Výjimkou je situace, kdy je to způsobeno okolnostmi převážně na straně autora samého. Autor v rámci svých zákonných možností musí nejprve nabyvatele vyzvat, aby licenci v přiměřené době využil, a teprve poté - když nabyvatel této výzvy neuposlechne a ve výzvě je na možnost odstoupení upozorněn - od smlouvy odstoupit. Pro účinky odstoupení platí úprava ex nunc shodná s obchodním zákoníkem, tj. smlouva se ruší dnem doručení odstoupení nabyvateli. Vlastní účinky odstoupení upravuje autorský zákon samostatně v § 53 - autor je povinen nahradit nabyvateli škodu vzniklou mu odstoupením od smlouvy, jestliže k tomu existují důvody hodné zvláštního zřetele. Autor je také povinen vrátit nabyvateli odměnu, a to zcela, nedošlo-li k využití licence vůbec, anebo sníženou o poměrnou část podle

skutečného rozsahu využití licence. Ustanovení o odstoupení od smlouvy pro změnu přesvědčení autora (§ 54 AZ), kdy autor může písemně odstoupit od smlouvy, jestliže jeho dosud nezveřejněné dílo již neodpovídá jeho přesvědčení a zveřejněním by byly značně nepříznivě dotčeny jeho oprávněné osobní zájmy, je pro počítačové programy poněkud nezvyklé, přitom ale autorský zákon připouští sjednat, aby se toto ustanovení na licenci k počítačovému programu vztahovalo, pokud však tak není sjednáno, na počítačový program se nevztahuje (§ 66 odst. 5 AZ).⁴⁷

4.4.3 Zánik licenční smlouvy

Licence se obvykle poskytuje na dobu určitou, smluvní ujednání pochopitelně mohou stanovit podmínky odstoupení i ukončení dohodou. Licenci u autorského díla nelze sjednat na dobu delší než na dobu trvání majetkových práv. U počítačových programů je doba poskytnutí většinou dána reálnou funkčností programu a jeho životností a licenční smlouva zaniká především uplynutím doby, na níž byla sjednána, pokud tato doba sjednána nebyla, zaniká licenční smlouva po jednom roce od poskytnutí licence, resp. od odevzdání díla, pokud mu licence předcházela (§50 odst. 3. písm. b) AZ).

Úprava zániku licenční smlouvy je dána obecnými ustanoveními občanského zákoníku, autorský zákon upravuje zánik smlouvy pro případ zániku právnické osoby, kdy práva a povinnosti z licenční smlouvy přecházejí na jejího právního nástupce, licenční smlouva může takový přechod vyloučit.

Autorský zákon upravuje v ustanovení § 55 u licenční smlouvy její zánik v případě smrti fyzické osoby, kdy práva a povinnosti z licenční smlouvy přecházejí na jejího dědice, pokud to licenční smlouva připouští.

Protože autorský zákon v ustanoveních o licenční smlouvě uplatňuje prioritně zásadu smluvní volnosti stran, lze závěrem konstatovat, že zpracování a uzavírání těchto smluv vyžaduje značnou pozornost ze strany účastníků licenční smlouvy. Nepřesná či neúplná licenční ujednání nebo jejich absence mohou mít závažné důsledky pro autora i nabyvatele, pokud nejsou práva a povinnosti na jedné i druhé straně jednoznačně dohodnuty a nestanou se součástí obsahu vlastní smlouvy.

---

⁴⁷ Vlček, M.: Licenční smlouva podle autorského zákona a software. Právní rozhledy, č. 10, 2002

5 Boj proti softwarovému pirátství

V poslední části diplomové práce se zaměřím na boj proti softwarovému pirátství, a to v tom smyslu, že nejprve popíšu prevenci boje proti softwarovému pirátství a následně jeho ochranu, kterou mu poskytuje mezinárodní právo, komunitární právo a právní řád České republiky.

5.1 Prevence v oblasti softwarového pirátství

Boj proti softwarovému pirátství se ve své podstatě nikterak neliší od boje proti všem formám kriminality obecně. Skládá se ze dvou neoddělitelných a nezastupitelných složek, a to prevence a represe. Ačkoli se názory na žádoucí poměr těchto složek liší, je pravdou, že jedna bez druhé nemůže existovat a že žádný boj proti kriminalitě nemůže být efektivní bez působení prevence i represe zároveň.⁴⁸

Prevenci v oblasti softwarového pirátství můžeme rozdělit na prevenci tržní, prevenci psychologickou a prevenci technologickou. O jednotlivých formách prevence pojednávám v této kapitole. Represe v oblasti softwarového pirátství v ČR je řešena v kapitole 5.4 diplomové práce.

5.1.1 Prevence tržní

Jedním z hlavních faktorů, který podle mého názoru vede ke vzniku softwarového pirátství je to, že pořízení legálního softwaru je pro mnoho uživatelů velmi nákladné. Řešení vidím ve strategii nižších cen a vyššího počtu prodaných licencí. Pokud by byl software výrazně levnější, nelegální vypalování nosičů by nepochybně výrazně pokleslo a společnosti by v důsledku vyššího počtu prodaných licencí nepřicházely o své zisky.

5.1.2 Prevence psychologická

Jedná se o taková opatření, která napomáhají vytváření povědomí o nemorálnosti a společenské nepřijatelnosti právem zakázaných činů. Z hlediska právní teorie lze v této souvislosti hovořit o zvyšování stupně společenské akceptace práva, tedy podpory jedné ze stránek právního vědomí subjektů práva.⁴⁹

---

⁴⁸ Matějka, Michal: Počítačová kriminalita. Computer Press, Praha 2002

⁴⁹ Matějka, Michal: Počítačová kriminalita. Computer Press, Praha 2002

K psychologické prevenci můžeme řadit zejména osvětu, spočívající ve zvyšování právního vědomí o škodlivosti softwarového pirátství ve společnosti. Může se tak dít pořádáním různých školení, seminářů a konferencí. Významnou složkou psychologické prevence jsou bezesporu média, která jsou schopna oslovit široké spektrum společnosti.

5.1.3 Prevence technologická

V případě technologické prevence se jedná v první řadě o zabezpečení. V diplomové práci zmíním dvě nejčastěji užívané metody, které slouží jako ochrana před softwarovým pirátstvím. První je metoda sériového čísla, u které je program aktivován až poté, co je uživatelem zadáno jemu přidělené sériové číslo. Druhou metodou je metoda tzv. hardwarových klíčů, kdy se pro spuštění programu vyžaduje přítomnost speciálního hardware, který musí být připojen k počítači.

U technologické prevence je potřeba zdůraznit, že se postupem doby prokázalo, že dokonalá ochrana čehokoli na poli počítačů neexistuje. Po vyvinutí nového ochranného systému se vždy velmi brzy najde někdo, kdo dokáže jeho bezpečnostní obranu prolomit. Jedná se tedy svým způsobem o permanentní revoluci, neustálý a nikdy nekončící boj.⁵⁰

5.2 Mezinárodní smlouvy

5.2.1 Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl⁵¹

Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886, doplněná v Paříži dne 4. května 1896, revidovaná v Berlíně dne 13. listopadu 1908, doplněná v Bernu dne 20. března 1914 a revidovaná v Římě dne 2. června 1928, v Bruselu dne 26. června 1948, ve Stockholmu dne 14. července 1967 a v Paříži dne 24. července 1971 (dále jen "Bernská úmluva"), které se ČR účastní od roku 1921 a pařížským zněním je vázána od 11. dubna 1980. Jde o tradiční autorskoprávní úmluvu, která stanoví pro členské státy povinnost ochrany práva autorského alespoň na minimální úrovni zakotvené v úmluvě. Zároveň obsahuje výhrady ve prospěch

---

⁵⁰ Matějka, Michal: Počítačová kriminalita. Computer Press, Praha 2002

⁵¹ Vyhláška č.133/1980 Sb. Ministerstva zahraničních věcí o Bernské úmluvě o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886

národních úprav pro oblasti výslovně v úmluvě uvedené, např. výjimky z výlučného práva autora, rozsah působnosti autorského zákona na díla užitého umění, zásadu teritoriality, podle které se ochrana práv duševního vlastnictví řídí právní úpravou státu, kde se ochrana uplatňuje. Úmluva obsahuje pravidlo srovnání doby ochrany, podle kterého ochrana nepřesáhne dobu stanovenou ve státě původu díla. Samotná úmluva se ve svém textu nikde o počítačových programech výslovně nezmiňuje. Vzhledem k ochraně počítačových programů je významné spojení s článkem 4 Smlouvy WIPO o právu autorském (viz dále 5.2.4), podle kterého ochrana, kterou poskytuje Bernská úmluva literárním dílům, se vztahuje i na počítačové programy.

5.2.2 Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví⁵²

Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, dále jen "Dohoda TRIPS"), uzavřená v rámci Dohody o Světové obchodní organizaci (WTO). Dohodu TRIPS Česká republika uplatňuje od 1. ledna 1996. Tato dohoda odkazuje v oblasti práva autorského a práv souvisejících s právem autorským na minimální úroveň ochrany podle Bernské úmluvy a Římské úmluvy. Upravuje některá nová práva mezinárodně uznávaná, jako je právo na ochranu počítačových programů, právo na pronájem a na půjčování, ochranu databází, zásadu vyčerpání práva a zejména zavazuje státy chránit zvukové záznamy po dobu 50 let od pořízení záznamu, a to i těch, u nichž dosavadní kratší ochranná doba uplynula. Dohoda TRIPS je spíše známá tím, že poprvé na mezinárodní úrovni upravuje závazky členských států, které mají přijmout v oblasti vynucování práva, a to jak ve správním, civilním či trestním řízení. Obsahuje dále ustanovení o opatřeních na hranicích, kterých se nositelé práv mohou domáhat v případě dovozu či vývozu nedovolených rozmnoženin děl, výkonů a zvukových záznamů. Významný pro oblast počítačových programů je závazek vyplývající z článku 10 odst. 1, podle kterého počítačové programy, ať již ve zdrojovém nebo strojovém kódu, jsou chráněny jako díla literární podle Bernské úmluvy.

---

⁵² 191/1995 Sb. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO)

5.2.3 Všeobecná úmluva o právu autorském⁵³

Všeobecná úmluva o právu autorském (Ženevská úmluva) byla uzavřena v Ženevě 6.9.1952 a revidována v Paříži 24.7.1971. Náš stát se jí účastní od 6.1.1960, pařížským zněním je vázán od 17.4.1980. Na rozdíl od Bernské úmluvy netvoří její účastnické státy unii. Úmluva není spravována ani Světovou organizací duševního vlastnictví. Přijetí Ženevské úmluvy souviselo s myšlenkou vytvořit univerzální systém ochrany autorského práva, neboť většina amerických zemí a zejména USA nebyly ochotny přistoupit k Bernské úmluvě, a z tohoto důvodu existovaly dva systémy mezinárodní ochrany. Na jedné straně kontinentální (neformální) pojetí ochrany autorských děl a na straně druhé pojetí anglo-americké (copyrightové). Hlavním důvodem uzavření této úmluvy bylo tedy vyjádření zásady neformálnosti v Bernské úmluvě, která zaznamenala příliš vysokou úroveň ochrany autorských děl pro zákonodárství zemí Severní a Latinské Ameriky (zejména) USA. Význam Ženevské úmluvy tkví především v tom, že zakotvuje tzv. copyrightovou doložku, podle které je autorům z členských států s neformální ochranou zajištěna i ochrana v členských státech, jejichž národní právo je založeno na principu formální ochrany. Ženevskou úmluvou se neřídí autorskoprávní vztahy k těm státům této úmluvy, které se kromě účasti na této úmluvě účastní též i Bernské úmluvy, pokud jde o ochranu děl, pro která je zemí původu ve smyslu této úmluvy některá ze zemí vázaných Bernskou úmluvou. Stejně jako Bernská úmluva ani Ženevská úmluva nezahrnuje počítačové programy výslovně mezi díla chráněná touto úmluvou. V praxi však není pochyb o jejím použití i na počítačové programy, byť její význam po přístupu Spojených států amerických a Sovětského svazu k Bernské úmluvě není velký.

5.2.4 Smlouvy Světové organizace duševního vlastnictví⁵⁴

Smlouvy Světové organizace duševního vlastnictví (World Intellectual Property Organization, dále jen "WIPO"), které byly přijaty na diplomatické konferenci v roce 1996, a pro něž se používá název internetové smlouvy. Jde o Smlouvu WIPO o právu autorském a Smlouvu WIPO o výkonech výkonných umělců

---

⁵³ Vyhláška 134/1980 Sb. Ministerstva zahraničních věcí o Všeobecné úmluvě o autorském právu

⁵⁴ Sdělení č.33/2002 Sb.m.s. o přístupu České republiky ke Smlouvě světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském

a o zvukových záznamech. Závazky z těchto smluv se odrazily také ve Směrnici EU 2001/29/ES o harmonizaci některých aspektů autorského práva a práv souvisejících v informační společnosti. Článek 4 stanoví, že počítačové programy jsou chráněny jako literární díla ve smyslu článku 2 Bernské úmluvy. Tato ochrana se vztahuje na počítačové programy bez ohledu na způsob a formu jejich vyjádření. I nadále se podle článku 2 ochrana nevztahuje na myšlenky, postupy, způsoby fungování nebo matematické pojmy jako takové. Kromě toho Smlouva obecně upravuje výlučné autorovo právo na rozšiřování včetně možnosti úpravy vyčerpání práva, dále právo na pronájem (u počítačových programů), právo na sdělování veřejnosti aj.

5.3 Komunitární právo - Směrnice o právní ochraně počítačových programů 91/250/EHS

V rámci komunitárního práva byla pro úpravu ochrany počítačových programů zvolena forma směrnice. Směrnice náleží mezi tzv. sekundární prameny komunitárního práva. Je závazná pro všechny státy, pokud jde o výsledek, kterého má být dosaženo. Směrnice musí být transponována do vnitrostátního právního řádu ve stanovené lhůtě formou obecně závazného právního předpisu. Fyzické a právnické osoby nemohou být směrnicí bezprostředně vázány. Mohou však ze směrnice bezprostředně nabývat práva v případě, že její ustanovení jsou dostatečně konkrétní, přesná a bezpodmínečná a členský stát netransponoval směrnici řádně a správně v předepsané lhůtě do vnitrostátního práva.

5.3.1 Článek 1 - předmět ochrany⁵⁵

1. Podle ustanovení této Směrnice jsou členské státy povinny chránit počítačové programy autorským právem jako literární díla ve smyslu Bernské úmluvy na ochranu literárních a uměleckých děl. Pro účely této Směrnice výraz "počítačový program" zahrnuje jejich přípravný projektový materiál.
2. Ochrana se podle této Směrnice vztahuje na vyjádření počítačového programu v jakékoliv formě. Myšlenky a principy, které jsou podkladem kteréhokoliv prvku

---

⁵⁵ V práci je užit překlad směrnice použitý v člancích: Boháček, M., Směrnice Evropské unie o právní ochraně počítačových programů. Průmyslové vlastnictví, č. 5 – č. 9, 1995. Tento překlad se může lišit od oficiálního českého překladu vyhlášeného v Official Journal.

počítačového programu včetně jeho rozhraní, nejsou podle této Směrnice chráněny autorským právem.

3. Počítačový program je chráněn, je-li původní v tom smyslu, že je vlastním duševním výtvořem autora. Nesmí být používána žádná další kritéria určující jejich způsobilost k ochraně.⁵⁶

Článek 1 stanoví to, co je proklamováno již v Preambuli, a to že autorskoprávní ochrana počítačových programů je základní a nejdůležitější formou jejich právní ochrany. Zároveň umožňuje i jiné právní formy jejich ochrany, které nemá autorskoprávní ochrana narušit (viz čl. 9 odst. 1), neupravuje je však. V rámci autorskoprávní ochrany musí být počítačové programy jednotlivými státy chráněny jako díla literární ve smyslu Revidované úmluvy bernské z roku 1896, jejímž členem je i ČR. Směrnice používá termín "počítačový program" (computer program), nikoli širší a nejasný "počítačový software" nebo mluvnicky složitý "program pro počítače". To je předurčující i pro terminologii českou. Směrnice stanoví, že pojem "počítačové programy" zahrnuje i přípravný materiál vytvořený v procesu jejich tvorby nebo vývoje (preparatory design material).⁵⁷

Ochrana se vztahuje na vyjádření v jakékoli formě počítačového programu, tzn. ve zdrojovém kódu, strojovém kódu, ale i je-li program uchovávan ve formě elektromagnetických impulsů v paměti počítače či přenášen v počítačové síti.

Počítačové programy jsou autorskoprávně chráněné za předpokladu, že mají originální, tedy původní charakter. Žádná jiná kvalitativní nebo estetická kritéria nesmí být při posuzování autorskoprávní originality počítačových programů brána v úvahu, tedy zřejmě ani požadavek, že by se mělo jednat o individuální, jedinečný výtvor nebo výsledek mimořádného výkonu. Z hlediska kontinentálně-evropského práva to znamená, že na počítačové programy budou musit být v některých směrech kladeny nižší požadavky, než na jiná autorská díla (§ 2 odst. 2 AZ).

---

⁵⁶ Směrnice rady ze dne 14. května 1991 o právní ochraně počítačových programů 91/250/EHS

⁵⁷ Boháček, M., Směrnice Evropské unie o právní ochraně počítačových programů. Průmyslové vlastnictví, č. 5 – č. 9, 1995

5.3.2 Článek 2 - Autorství počítačových programů

1. Autorem počítačového programu je fyzická osoba nebo skupina fyzických osob, která program vytvořila nebo, kde to zákonodárství členského státu připouští, právnická osoba označená za držitele práv podle takového zákonodárství. Kde zákonodárství členského státu přiznává ochranu dílům kolektivním, pokládá se za jeho autora osoba, která se podle zákonodárství takového členského státu považuje za toho, kdo dílo vytvořil.
2. Je-li počítačový program vytvořen společně skupinou fyzických osob, patří jim výlučná práva společně.
3. Je-li počítačový program vytvořen zaměstnancem při plnění jeho povinností nebo podle pokynů daných mu zaměstnavatelem, je zaměstnavatel výlučně oprávněn vykonávat veškerá majetková práva k takto vytvořenému programu, není-li smlouvou dohodnuto jinak.⁵⁸

Odstavec 1 opět stanoví, že autorem může být jen osoba fyzická a pokud to zákonodárství členského státu připouští, může být držitelem práv právnická osoba.

V odst. 2 je upraveno spoluautorství fyzických osob. Není zde ovšem použit termín "společně a nedílně" (jointly and severally), takže není jasné, zda rozhodnutí o dispozici s programem musí být přijato jednomyslně všemi spoluautory. Všeobecná úmluva Ženevská mlčí v této otázce také, ale alespoň používá termín "majitel autorského práva" (Copyright proprietor), který ovšem zahrnuje nejen autora, ale i další "držitele práv".

Podle odst. 3 je zaměstnavatel výlučně oprávněn výkonem všech majetkových autorských práv k programu. Jejím smyslem je určit, že i když dílo vytvořeno v rámci pracovního poměru a výkonem práv je již ex lege pověřen výlučně zaměstnavatel, nepokládá se proto ještě za autora. Autor je určen vždy podle odst. 1.⁵⁹

---

⁵⁸ Směrnice rady ze dne 14. května 1991 o právní ochraně počítačových programů 91/250/EHS

⁵⁹ Boháček, M., Směrnice Evropské unie o právní ochraně počítačových programů. Průmyslové vlastnictví, č. 5 – č. 9, 1995

5.3.3 Článek 3 - Subjekty ochrany

Ochrana je přiznána všem fyzickým nebo právnickým osobám, které ji mohou mít podle národního autorskoprávního zákonodárství týkajícího se literárních děl.⁶⁰

Držiteli práv jsou osoby fyzické nebo právnické, autoři nebo producenti (zaměstnavatelé) podle čl. 2 podle národního zákonodárství, jak je v něm aplikováno na díla literární.

5.3.4 Článek 4 - Vyhrazená jednání

S výjimkou ustanovení čl. 5 a 6 zahrnují výlučná práva držitele práv, jak je chápán v čl. 2, právo činit nebo dovolovat:

- a) trvalé nebo dočasné rozmnožování počítačového programu jakýmkoli prostředky a v jakékoli formě, zčásti nebo vcelku. Je-li nahrávání, předvádění (zobrazování), provozování (spouštění), přenos nebo ukládání počítačového programu nezbytné k takovému rozmnožování, musí být k těmto jednáním uděleno svolení držitelem práv,
- b) překlad, zpracování, úpravu a jakékoli jiné změny počítačového programu a rozmnožování výsledků těchto jednání, aniž se dotýká práv osoby, která program mění,
- c) jakoukoli formu veřejného šíření původního počítačového programu nebo jeho rozmnoženin včetně jeho pronájmu. První prodej rozmnoženiny programu ve Společenství držitelem práv nebo s jeho souhlasem vyčerpá právo na šíření takové rozmnoženiny v rámci Společenství s výjimkou práva na kontrolu dalšího pronájmu programu nebo jeho rozmnoženin.⁶¹

V článku 4 přiznává Směrnice držitelům autorských práv tzv. výhradní (výlučná) autorská práva majetková, tj. právo na výlučné užití počítačových programů nebo na nakládání s těmito právy. Výčet osobních autorských práv Směrnice neuvádí a ta se tedy řídí národním zákonodárstvím.

V písm. a) jsou zásadně všechny formy pořizování kopie programu vyhrazeny držiteli práv. Výlučné právo zahrnuje i nahrání programu z diskety do operační

---

⁶⁰ Směrnice rady ze dne 14. května 1991 o právní ochraně počítačových programů 91/250/EHS

⁶¹ Směrnice rady ze dne 14. května 1991 o právní ochraně počítačových programů 91/250/EHS

paměti počítače, popř. do vnitřních pamětí počítače. Ukládání programu zahrnuje nejen záznam do počítače (vnitřní paměti včetně ROM na mikročipu), ale i na disketě, CD, záznam na papíře či jiném nosiči dat, nikoli pouhé zapamatování člověkem.

Písm. b) se týká výlučného práva k překladu, zpracování i úpravy. Tyto činnosti Směrnice označuje obecně jako změny programu. Zvláštním případem změny programu, ke které je ovšem výjimkou z tohoto článku oprávněn naopak nabyvatel, je upravena v čl. 5 odst. 1 Směrnice.

Směrnice v písm. c) stanoví, že držitel má výlučné právo pouze ohledně šíření veřejného, tj. zpřístupnění neomezenému okruhu osob včetně vydání programu, tj. šíření formou hmotných rozmnoženin. Šíření obecně zahrnuje zpřístupnění programu obecně mimo soukromí šířitele - osoby fyzické, která nepodniká nebo mimo podnik u podnikatele.

Směrnice nerozlišuje mezi šířením za úplaty či zdarma, za účelem komerčním, výdělečným či naopak, obé je vyhrazeno pouze držiteli. Do vyhrazeného jednání se řadí i "pronájem programů" (rental rights), tedy jejich zpřístupnění jiným osobám do užívání na časově omezenou dobu za účelem zisku. Do výlučných práv však Směrnice neřadí a vůbec neupravuje "veřejné půjčování programu", které je upraveno Směrnicí Rady ES 92/100/EHS o právu na pronájem a půjčování, jakož i o některých právech příbuzných právu autorskému v oblasti duševního vlastnictví ze dne 19.11.1992. Toto ustanovení Směrnice dále obsahuje princip vyčerpání (konzumpci, "exhaustion") práva k šíření příslušné kopie programu po jejím prvním uvedení na trh v EU držitelem práv nebo s jeho souhlasem. Ten, kdo kopii programu oprávněně nabyt v kterékoli zemi EU, ji tedy může dále prodávat či dovážet do jiného členského státu EU, včetně tzv. paralelního dovozu, a to i když držitel práv dal výlučnou licenci na dovoz a prodej svých programů do určité členské země jen určitému výhradnímu dovozci. Paralelní dovoz totiž nemůže být v zemích EU vyloučen, což řeší soutěžní právo ES.⁶²

---

⁶² Boháček, M., Směrnice Evropské unie o právní ochraně počítačových programů. Průmyslové vlastnictví, č. 5 – č. 9, 1995

5.3.5 Článek 5 - Výjimky z vyhrazených jednání (výlučných práv)

1. Není-li zvláštních smluvních ustanovení, jednání uvedená v čl.4 písm. a) a b) nevyžadují svolení držitele práv, pokud jsou nezbytná k užití počítačového programu oprávněným nabyvatelem v souladu se zamýšleným účelem včetně opravy chyb.
2. Pořízení záložní rozmnoženiny osobou, která má právo na užití počítačového programu, nesmí být smlouvou zabraňováno, je-li pro takové užití nezbytné.
3. Osoba, která má právo užívat rozmnoženinu počítačového programu, je oprávněna i bez svolení držitele práv tento program prohlížet, zkoumat nebo testovat jeho fungování za účelem zjištění myšlenek a principů, které jsou podkladem kteréhokoli prvku programu, pokud to činí během nahrávání, předvádění (zobrazování), provozování (spouštění), přenosu nebo ukládání programu, které je oprávněna činit.⁶³

V odst. 1 se umožňuje oprávněnému nabyvateli rozmnoženiny počítačového programu užívat (kopírovat či měnit) způsoby uvedenými v čl. 4 písm. a), b) tuto rozmnoženinu bez zvláštního souhlasu autora či jiného držitele práv, i když by jinak jeho souhlasu bylo třeba podle čl. 4, 1. věty.

Pořizování kopií je nezbytné při běžném užívání programu. Rovněž tak přípuštění práva na změny programu, uvedené v čl. 4 písm. b) včetně opravy chyb, je velmi praktické a pro programy příznačné, zejména potřebuje-li je nabyvatel učinit rychle, nebo tam, kde souhlas autora s nimi není dosažitelný.

V odstavci 2 se zakotvuje neomezené právo na pořízení archivní (záložní) kopie programu. Právo na pořízení archivní kopie je stanoveno v autorských zákonech jednotlivých zemí obvykle kogentně - strany smlouvy je nemohou ani omezit ani vyloučit.

V odstavci 3 jsou povolena určitá jednání, k nimž je nabyvatel programu oprávněn z licence a jež jsou užita ke zpětné analýze programu (reverse engineering), tedy za účelem určení nechráněných myšlenek a principů obsažených v programu, pokud se tak děje během provozování programu, k němuž je autorským právem

---

⁶³ Směrnice rady ze dne 14. května 1991 o právní ochraně počítačových programů 91/250/EHS

nabyvatel oprávněn. Toto ustanovení povoluje oprávněnému uživateli (vymezení oprávněných osob je zde stejně široké jako u odst. 2), aby prováděl zpětnou analýzu (reverse engineering) programu jinými způsoby než dekompilací, pokud se to děje při běhu spuštěného programu, za jeho provozu, např. testováním jeho funkcí aj. Uživatel musí být k těmto formám užívání programu oprávněn (musí k tomu nabýt licenci). Tato licence je v počítačovém právu řady zemí umožňována.⁶⁴

5.3.6 Článek 6 - Dekompilace

1. Svolení držitele práv není třeba, pokud rozmnožování kódu a překlad jeho formy ve smyslu čl. 4 písm. a), b) jsou nepostradatelné pro získání informace, jež je potřebná k dosažení propojitelnosti (interoperability) nezávisle vytvořeného počítačového programu s jinými programy, za předpokladu, že jsou splněny následující podmínky:
  - a) tato jednání jsou konána nabyvatelem licence nebo jinou osobou, která má právo užívat rozmnoženinu programu anebo jejich jménem osoba k tomu oprávněná,
  - b) informace potřebná k dosažení propojitelnosti předtím nebyla osobám uvedeným v písm. a) snadno dostupná,
  - c) tato jednání jsou omezena (jen) na ty části původního programu, které jsou nezbytné k dosažení propojitelnosti.
2. Ustanovení odst. 1 neumožňují, aby informace získaná jejich aplikací:
  - a) byla užita pro jiné cíle, než k dosažení propojitelnosti nezávisle vytvořeného počítačového programu,
  - b) byla dána jiným, ledaže je to nutné k propojitelnosti nezávisle vytvořeného počítačového programu, nebo
  - c) byla užita k vývoji, výrobě nebo tržnímu prodeji počítačového programu svým vyjádřením podstatně podobného nebo k jakémukoli jinému jednání, které porušuje autorské právo.
3. V souladu s ustanoveními Bernské úmluvy děl na ochranu literárních a uměleckých děl nesmějí být ustanovení tohoto článku vykládána tak, že dovolují, aby při jeho aplikaci byl používán způsobem, který je nepřiměřeně na újmu

---

⁶⁴ Boháček, M., Směrnice Evropské unie o právní ochraně počítačových programů. Průmyslové vlastnictví, č. 5 – č. 9, 1995

právem chráněným zájmům držitele práv nebo je v rozporu s obvyklým využíváním počítačového programu.⁶⁵

V čl. 6 Směrnice je upraven další případ zpětné analýzy - tzv. dekompilace (rozklad programu za účelem zjištění principů a myšlenek, na nichž program spočívá).

5.3.7 Článek 7 - Zvláštní prostředky ochrany

1. Členské státy, aniž by se tím dotkly ustanovení čl. 4, 5 a 6, zajistí v souladu se svým národním zákonodárstvím přiměřené prostředky proti osobě, jež spáchala některý z činů uvedených níže pod písm. a), b) a c):
  - a) jakékoliv jednání, jímž se uvádí do oběhu rozmnoženina počítačového programu, došlo-li k tomu s vědomím nebo v důvodné víře, že se jedná o rozmnoženinu narušující právo,
  - b) držení kopie počítačového programu pro komerční účely, je-li to s vědomím nebo v důvodné víře, že se jedná o rozmnoženinu narušující právo,
  - c) jakékoli uvedené takových veškerých prostředků do oběhu nebo jejich držení pro komerční účely, jejichž jediným zamýšleným účelem je usnadnit neoprávněné odstranění nebo zmaření jakéhokoli technického zařízení, které by mohlo být použito k ochraně počítačového programu.
2. Jakákoli rozmnoženina počítačového programu narušující právo bude povinně zabavena v souladu se zákonodárstvím dotyčného členského státu.
3. Členské státy mohou zajistit zabavení jakýchkoli prostředků uvedených v odst. 1 písm. c).⁶⁶

V článku 7 Směrnice jsou obsaženy dva aspekty autorskoprávních ochrany počítačových programů. Prvý představuje požadavek na členské státy, aby v rámci svých národních autorských zákonů zabezpečily účinnou ochranu včetně účinných sankcí proti tzv. druhotnému porušování autorských práv ("secondary

---

⁶⁵ Směrnice rady ze dne 14. května 1991 o právní ochraně počítačových programů 91/250/EHS

⁶⁶ Směrnice rady ze dne 14. května 1991 o právní ochraně počítačových programů 91/250/EHS

infringement"), tedy vědomému komerčnímu nakládání s nelegálními rozmnoženinami a s prostředky určenými výhradně pro odstranění technické ochrany počítačových programů proti nelegálnímu kopírování. Druhým je obecný požadavek na zabavení nelegálních rozmnoženin počítačových programů a zařízení pro odstranění technické ochrany podle národních a procesněprávních předpisů členských států.⁶⁷

V odst. 2 je stanovena členskému státu povinnost zabavit nelegální kopii programu.

V odst. 3 je stanovena členským státům možnost, nikoli povinnost zajistit zabavení prostředkům umožňujícím odstranit nebo obejít technické prostředky viz. odst. 1.

5.3.8 Článek 8 - Doba ochrany

Zrušen směrnicí č. 93/98EHS z 29. října 1993, o harmonizaci ochranné doby práva autorského a některých práv příbuzných. Ochrana je nově zaručena po dobu autorova života a sedmdesát let po jeho smrti nebo smrti posledního z autorů.

5.3.9 Článek 9 - Zachování aplikace jiné právní úpravy

1. Ustanovení této Směrnice se nedotýká jiných právních úprav jako jsou ta, která se týkají patentových práv, ochranných známek, nekalé soutěže, obchodního tajemství, ochrany polovodičových výrobků nebo smluvního práva. Veškerá smluvní ustanovení, která jsou v rozporu s čl. 6 nebo s výjimkami stanovenými v čl. 5 odst. 2 a 3, jsou nicotná a neplatná.
2. Ustanovení této Směrnice se vztahují též na programy vytvořené před 1. lednem 1993 a nedotýkají se jakýchkoli jednání nebo práv nabytých před tímto datem.

Podle odstavce 1 se nevylučují ani jiné formy právní ochrany. Jejich výčet je demonstrativní.

V odstavci 2 je řešena retroaktivita Směrnice, jejíž ochrana se vztahuje i na programy vytvořené před rokem 1993.

---

⁶⁷ Boháček, M., Směrnice Evropské unie o právní ochraně počítačových programů. Průmyslové vlastnictví, č. 5 – č. 9, 1995

5.3.10 Článek 10 - Závěrečná ustanovení

1. Členské státy uvedou v platnost zákony, jiné právní předpisy a správní opatření potřebná k souladu s touto Směrnicí před 1. lednem 1993. Při přijetí těchto prostředků členskými státy budou tyto obsahovat odkaz na tuto Směrnici nebo budou takovým odkazem provázeny při příležitosti jejich úředního zveřejnění. Způsob provedení takového odkazu stanoví členské státy.
2. Členské státy oznámí Komisi ta ustanovení národního práva, která přijaly na úseku, upravovaném touto Směrnicí.⁶⁸

Směrnice o právní ochraně počítačových programů byla následována obecnější úpravou této problematiky v rámci Uruguayského kola GATT v Dohodě o obchodních aspektech práv duševního vlastnictví (TRIPS).

Členské státy byly povinny zavést její ustanovení do svých vnitřních právních systémů nejpozději do 31. 12. 1992, neboť od 1. 1. 1993 mohou oprávněné vnitrostátní subjekty, není-li národní právo v souladu se Směrnicí, podat K Evropskému soudu žalobu opřenou přímo o ustanovení Směrnice a ten rozhodne podle jejích ustanovení - závazně pro soudy a další orgány v dané zemi, jež dosud Směrnicí nezavedla nebo ji zavedla nedostatečně či v rozporu s jejím textem.⁶⁹

5.3.11 Článek 11

Tato Směrnice je určena členskými státem.⁷⁰

Směrnice je přímo závazná jen pro členské státy.

5.3.12 Srovnání s českou právní úpravou

Úprava českého autorského zákona po několikaletých snahách koresponduje s úpravou Směrnice a je výsledkem několikaletého vývoje ovlivněného především harmonizačními snahami s komunitárním právem, zejména závazkem vyplývajícím

---

⁶⁸ Směrnice rady ze dne 14. května 1991 o právní ochraně počítačových programů 91/250/EHS

⁶⁹ Boháček, M., Směrnice Evropské unie o právní ochraně počítačových programů. Průmyslové vlastnictví, č. 5 – č. 9, 1995

⁷⁰ Směrnice rady ze dne 14. května 1991 o právní ochraně počítačových programů 91/250/EHS

z článku 10 odst. 1 TRIPS a článku 69 Evropské dohody zakládající přidružení mezi Českou republikou a Evropskými společenstvími a členskými státy. Úprava vychází též z Bernské úmluvy, resp. článku 4 WCT.⁷¹

5.4 Represe v oblasti softwarového pirátství v ČR

Represe v oblasti softwarového pirátství provádí, tak jako u ostatních protiprávních činů, státní orgány, kterými jsou policie, soudy aj. Jde o vyšetřování správních deliktů, přestupků a trestných činů a ukládání sankcí, které jsou za ně stanoveny zákonem. Efektivita působení represe je vždy závislá na několika faktorech. Jde především o to, aby v případě protiprávního jednání nastoupila rychlá a závažnosti provinění úměrná sankce.⁷²

Možné následky neoprávněného zásahu do autorských práv můžeme dělit na soukromoprávní, trestněprávní a přestupky. Jednotlivé formy popisují dále v textu:

5.4.1 Soukromoprávní ochrana

Soukromoprávní úpravu obsahuje ustanovení § 40 autorského zákona podle kterého:

1. Autor, do jehož práva bylo neoprávněně zasaženo nebo jehož právu hrozí neoprávněný zásah, může se domáhat zejména
  - a) určení svého autorství,
  - b) zákazu ohrožení svého práva, včetně hrozícího opakování, nebo neoprávněného zásahu do svého práva, zejména zákazu neoprávněné výroby, neoprávněného obchodního odbytu, neoprávněného dovozu nebo vývozu originálu nebo rozmnoženiny či napodobeniny díla, neoprávněného sdělování díla veřejnosti, jakož i neoprávněné propagace, včetně inzerce a jiné reklamy,
  - c) sdělení údajů o původu neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla, o způsobu a rozsahu jejího užití a o totožnosti osob, které se neoprávněného zhotovení, popř. neoprávněného rozšiřování účastní,
  - d) odstranění následků zásahu do práva, zejména

---

⁷¹ Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křest'ánová, V.: Autorský zákon a předpisy související, komentář. Linde, Praha 2005

⁷² Matějka, Michal: Počítačová kriminalita. Computer Press, Praha 2002

1. stažením neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla nebo pomůcky podle § 43 z obchodování nebo jiného užití,
  2. zničením neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla nebo pomůcky podle § 43,
- e) poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu, zejména
1. omluvou,
  2. zadostiučiněním v penězích, pokud by se přiznání jiného zadostiučinění nejevilo postačujícím; výši peněžitého zadostiučinění určí soud, který přihlédne zejména k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k zásahu do práva došlo; tím není vyloučena dohoda o narovnání.
2. Autorovi, jehož návrhu bylo vyhověno, může soud přiznat v rozsudku právo uveřejnit rozsudek na náklady účastníka, který ve sporu neuspěl, a podle okolností určit i rozsah, formu a způsob uveřejnění.
3. Právo na náhradu škody a na vydání bezdůvodného obohacení podle zvláštních právních předpisů zůstává nedotčeno; výše bezdůvodného obohacení vzniklého na straně toho, kdo neoprávněně nakládal s dílem, aniž by k tomu získal potřebnou licenci, činí dvojnásobek odměny, která by byla za získání takové licence obvyklá v době neoprávněného nakládání s dílem.

V § 40 odst.1 písm. a) autorský zákon výslovně uvádí právo na určení autorství.

V § 40 odst.1 písm. b) autorského zákona jsou upraveny formy zdržovacích nároků, a to v závislosti na povaze protiprávního jednání, kterým může být jednak ohrožení práva, jednak neoprávněný zásah do práv. Nároky zdržovací jsou upraveny jak ve vztahu k trvajícím porušením, tak ve vztahu k reálně hrozícím zásahům. Pokud k zásahu došlo, ale nadále netrvá ani nehrozí jeho opakování, nelze zdržovací nárok uplatnit.

Podle § 40 odst.1 písm. c) má autor právo domáhat se určitých informací potřebných k ochraně svých práv nejen u soudu, ale v rozsahu § 42 odst. 1 a 2 i u celních orgánů.

V § 40 odst.1 písm. d) autorský zákon uvádí jednotlivé formy odstraňovacích nároků. Tyto pak směřují k odstranění následků vzniklých zásahem do práva. Podmínkou uplatnění tohoto nároku je to, že následky porušení musí trvat, i když samotné porušování již trvat nemusí.

V § 40 odst.1 písm. e) autorského zákona je stanoven nárok na přiměřené zadostiučinění (satisfakci), a to jak morální, tak peněžitou. Jako forma morální satisfakce zákon výslovně zmiňuje omluvu, v případě materiální se pak jedná o peníze. Materiální zadostiučinění přichází v úvahu pouze tehdy, pokud se morální nejeví jako dostačující. Při určování výše zadostiučinění v penězích soud přihlíží zejména k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem při nichž k zásahu do práva došlo.

Nároky na náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení se řídí obecnými občanskoprávními předpisy. Pro výši bezdůvodného obohacení je podle § 40 odst. 3 autorského zákona je stanoven dvojnásobek odměny obvyklé.

V § 43 a 44 autorského zákona jsou upraveny speciální skutkové podstaty porušení autorského práva, které nespočívají v neoprávněném zásahu do díla, ale v postupech, jejichž cílem je odstranit prostředky a opatření na ochranu práv k dílům, popř. identifikovat díla.

U děl spoluautorů se může ochrany práva autorského k takovému dílu domáhat každý spoluautor. Totéž platí pro dědice autorských majetkových práv. Zákon přiznává aktivní legitimaci k domáhání se ochrany též nositelům výhradní licence a osobám, kterým je svěřen výkon autorských majetkových práv.

5.4.2 Trestněprávní ochrana

Trestněprávní ochrana porušování autorských práv či práv souvisejících s právem autorským je poskytována dle obecného ustanovení § 152 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. V § 152 TZ je stanoveno: Kdo neoprávněně zasáhne do zákonem chráněných práv k autorskému dílu, uměleckému výkonu, zvukovému či zvukově obrazovému záznamu, rozhlasovému nebo televiznímu vysílání nebo databázi, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci. Kvalifikované skutková podstata tohoto trestného činu stanoví, že: Odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci bude pachatel potrestán, a) získá-li

činem uvedeným v odstavci 1 značný prospěch, nebo b) dopustí-li se takového činu ve značném rozsahu.

5.4.3 Přestupky

Méně závažné případy neoprávněných zásahů do autorských práv, tedy ty které nedosahují TZ požadované společenské nebezpečnosti vyšší než nepatrné, mohou být postihovány jako přestupky na úseku kultury.

Podle § 32 odst. 1 písm. a) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů „přestupku se dopustí ten, kdo neoprávněně užije autorské dílo, umělecký výkon, zvukový či zvukově obrazový záznam, rozhlasové nebo televizní vysílání nebo databázi.“ Za tento přestupek je možné uložit pokutu do výše 15.000 Kč.

Přestupek dle § 32 ZPř je samozřejmě vždy zaviněné jednání, které může mít podobu i jen nedbalostní.⁷³

---

⁷³ http://myslenka.cz/materialy_pro_komunikaci_1.html (Ochrana autorských práv, Holcová I., Křesťanová V., Voborník M.)

6 Závěr

V diplomové práci na téma softwarové pirátství jsem se snažil tento pojem definovat a zařadit ho do systematiky práv k nemotným statkům. Uvádím zde historii, prameny a základní instituty autorského práva. Dále se věnuji popisu stavu softwarového pirátství ve světě a v ČR. Zmiňuji také úpravu počítačových programů obsaženou v AZ a možnosti jeho ochrany.

S rozvojem výpočetní techniky, informatizace a mezinárodních informačních sítí došlo k obrovskému nárůstu nelegálního užívání počítačových programů. V současné době, kdy se počítače stávají běžnou součástí vybavení domácností a nezbytností z pohledu podnikatelských subjektů, se otázka softwarového pirátství dotýká prakticky každého z nás.

Softwarové pirátství i nadále představuje hlavní výzvu pro světovou ekonomiku. Snižuje daňové výnosy v jednotlivých zemích, omezuje počet pracovních příležitostí a oslabuje lokální softwarové trhy.

Je třeba si uvědomit, že sektor informačních technologií, jehož hnací silou je softwarový průmysl, je jedním z nejdynamičtějších a nejrychleji rostoucích segmentů světové ekonomiky. Fungující IT průmysl je základem národní ekonomické prosperity. Investování do ochrany duševního vlastnictví a snížení softwarového pirátství o 10 procentních bodů by v celosvětovém měřítku přineslo následující výhody:

- a) 1,5 milionu pracovních míst
- b) daňové výnosy ve výši 64 miliard amerických dolarů
- c) růst ekonomiky ve výši 400 miliard amerických dolarů

Společnost IDC dále odhaduje, že podniky a spotřebitelé na celém světě utratí v příštích pěti letech za software pro osobní počítače více než 300 miliard amerických dolarů. Při současné míře softwarového pirátství by to za stejné období znamenalo pirátské počítačové programy v hodnotě 200 miliard amerických dolarů. Naplnění této prognózy by mělo závažný dopad na budoucí rozvoj v softwarovém odvětví. S rozšiřujícím se využitím internetu dochází i k potenciálnímu růstu softwarového pirátství, a to zejména v souvislosti se širší dostupností širokopásmových služeb. Během roku 2004 získalo přístup k internetu 75 milionu nových uživatelů. Počet uživatelů internetu ve světě tak dosáhl téměř 800 milionů. Do konce roku 2008 to bude 1,2 miliardy uživatelů, přičemž nejvyšší tempo růstu se

očekává v zemích s rozvíjejícími se ekonomikami, jako je Čína. V uplynulém roce rovněž došlo ke zvýšení počtu uživatelů širokopásmového připojení o 25 milionů na přibližně 100 milionů na celém světě. Tento počet se do roku 2008 zdvojnásobí. Jakkoli tyto trendy nabízejí významné pozitivní příležitosti pro rozvoj a růst e-businessů, bez jednoznačných opatření na ochranu duševního vlastnictví a respektování autorských práv k softwaru prostřednictvím vzdělávání uživatelů může rozšiřování internetu potenciálně působit kreativním oborům další škody.⁷⁴

V Evropské unii klesla míra softwarového pirátství oproti roku 2003 o dvě procenta na 35 %, a to i navzdory svému rozšíření o deset nových členských států s méně příznivým hodnocením a přestože mnohé z nově připojených členských zemí dosahují 40-50% míry pirátství. Nelegálně užívaný software v zemích EU dosáhl v roce 2004 hodnoty převyšující 12 miliard amerických dolarů. Důvodem příznivého hodnocení je relativně malá velikost trhů v řadě nových členských zemí v porovnání s objemem trhů v původních státech sdružených v EU. Podle prognózy agentury IDC má v nových členských státech Evropské unie postupně dojít ke snižování míry softwarového pirátství v návaznosti na přijetí a posílení strategických postupů na ochranu duševního vlastnictví obvyklých ve státech původní Evropy. Dalším snižování míry pirátství v EU pak napomůže i zlepšování legislativních podmínek pro vymáhání dodržování autorských práv. Vlády zemí EU k tomu zavazuje mimo jiné i nejnovější evropská legislativa v této oblasti přijatá v dubnu 2004.

V České republice je to podruhé v historii sledování míry softwarového pirátství, kdy došlo k jejímu nárůstu. První případ byl zaznamenán v roce 2000, kdy sledovaný údaj zaznamenal zhoršení rovněž o jeden procentní bod ze 42 na 43 %. Důvody nárůstu míry softwarového pirátství lze v současné době spatřovat ve stále rostoucím počtu uživatelů PC a širší dostupnosti informačních technologií, zejména pak vysokorychlostního internetu.⁷⁵

Současný stav, charakterizovaný vysokou mírou domácí ilegální výroby softwaru, lze částečně změnit jen dlouhodobým systematickým úsilím o systémové změny. Nelze očekávat, že by bylo možno dosáhnout výraznější změny pouze represivní činností státních orgánů. Ilegální domácí výroba totiž jen určitým

---

⁷⁴ <http://www.bsa.cz/statistiky-2005.asp> (Studie o softwarovém pirátství)

⁷⁵ <http://www.bsa.cz/statistiky-2005.asp> (Studie o softwarovém pirátství)

způsobem reflektuje uvolňování tlaku, který vytvářejí faktické tržní síly: o software má obyvatelstvo zájem, ale je pro ně zpravidla příliš drahý a proto podstupují obtíže při ilegálním vypalování. Pokud by byl software výrazně levnější, ilegální vypalování nosičů by nepochybně výrazně pokleslo. Velké softwarové firmy, které zvolily strategii vysokých cen, nemohou proto očekávat, že se jim podaří ilegální domácí vypalování radikálně potlačit. Vysoké ceny spolu s důrazem na represii a trestněprávní postih navíc přispěly k tomu, že image velkých zahraničních softwarových firem na veřejnosti není v současné době příliš příznivý, a že převažuje názor, že „okrást zloděje není nic špatného“. Většího úspěchu (i zisku) by třeba bylo možné dosáhnout strategií nižších cen a vyššího počtu prodaných licencí.

7 Použítá literatura:

7.1 Knihy a články:

1. Kříž, J., Holcová, I., Kordač, J., Křest'ánová, V.: Autorský zákon a předpisy související, komentář. Linde, Praha 2005
2. Kříž, J., Holcová, I., Nerudová, V.: Autorský zákon. IFEC, Praha 2000
3. Knappová, M., Švestka, J., a kol.: Občanské právo hmotné. ASPI, Praha 2002
4. Šámal, P., Púry, F., Rizman, S.: Trestní zákon, komentář, 5. vydání. C.H.Beck, Praha 2004
5. Hendrych, D. a kol: Správní právo, obecná část, 5. vydání. C.H. Beck, Praha 2004
6. Smejkal, V.: Internet @ §§§ (Internet a paragrafy). 2. přepracované a rozšířené vydání, Grada, Praha 2001
7. Telec, I.: Tvůrčí práva duševního vlastnictví, 1. vydání, Masarykova univerzita v Brně - právnická fakulta v nakladatelství Doplněk, Brno 1994
8. Smejkal, V., Sokol, T., Vlček, M.: Počítačové právo. Praha, C.H.Beck 1995
9. Vlček, M.: Softwarové právo pro každý den. Grada Publishing, Praha 1993
10. Karásková, I., Karásek, P.: Paragrafy a počítače. Unis Publishing, Brno 1994
11. Matějka, Michal: Počítačová kriminalita. Computer Press, Praha 2002
12. Vyhláška č.133/1980 Sb. Ministerstva zahraničních věcí o Bernské úmluvě o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886
13. 191/1995 Sb. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO)
14. Vyhláška 134/1980 Sb. Ministerstva zahraničních věcí o Všeobecné úmluvě o autorském právu
15. Sdělení č.33/2002 Sb.m.s. o přístupu České republiky ke Smlouvě světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském
16. Směrnice rady ze dne 14. května 1991 o právní ochraně počítačových programů 91/250/EHS
17. Vlček, M.: Licenční smlouva podle autorského zákona a software. Právní rozhledy, č. 10, 2002
18. Boháček, M., Směrnice Evropské unie o právní ochraně počítačových programů. Průmyslové vlastnictví, č. 5 – č. 9, 1995

19. Telec, I.: O nehmotných statcích a duševním vlastnictví – Klasifikace nehmotných statků. Právní rozhledy, č. 11, 1997
20. Telec, I.: Některé základní otázky nového českého autorského práva, Bulletin advokacie, 2001
21. Telec, I. Ochrana počítačových programů podle nového autorského zákona. Průmyslové vlastnictví, č. 9, 2001
22. Telec, I.: Šíření děl a výkonů v telekomunikačních sítích, zvláště v Internetu. Právní rozhledy, č. 4, 1997
23. Smejkal, V., Vlček, M.: Freeware, shareware a free software. CHIP, č. 12, 1999

7.2 Internet:

1. http://myslenka.cz/materialy_pro_komunikaci_1.html (Ochrana autorských práv, Holcová I., Křesťanová V., Voborník M.)
2. <http://www.mvcr.cz/dusevni/softpir.htm> (Dílo myslí pod zákonem)
3. <http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=48901> (Ochrana autorského práva v informační společnosti z dílny EU)
4. <http://www.bsa.org/eupolicy> (Business software aliance)
5. <http://www.bsa.cz/bsa.asp> (Business software aliance ČR)
6. <http://www.bsa.cz/statistiky-2005.asp> (Studie o softwarovém pirátství)
7. <http://www.fast.org.uk/> (Federation Against Software Theft)
8. <http://www.siiia.net/> (Software & Information Industry Association)
9. <http://www.mvcr.cz/casopisy/policista/2001/0009/kamila.html> (Koncepce boje proti trestné činnosti v oblasti informačních technologií)
10. <http://myslenka.cz/> (Stránky vládní iniciativy)
11. <http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=115428> (Pirátský shareware aneb chybovat je lidské)
12. <http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=115417> (Je stažení shareware platné podle českého práva ? (Re: Pirátský shareware aneb chybovat je lidské)
13. http://www.cpufilm.cz/txt/digitalni_piratstvi_2004.pdf (Digitální média a pirátství)
14. <http://www.lupa.cz/clanek.php3?show=3651> (Komu "patří" software vytvořený na objednávku?)
15. <http://www.juristic.cz> (Právní portál)

16. <http://www.dolphin.cz/policie/brezen98/piratisoftwaru.html> (Morální aspekty softwarového pirátství)
17. <http://www.zive.cz/h/Uzivatel/AR.asp?ARI=3663> (Softwarové pirátství stokrát jinak)
18. <http://www.avir.sk/shareware.htm> (Čo je to voľne šíriteľný software?)

8 Zkratky použitých právních předpisů

AZ – Autorský zákon z. č. 121/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů

OZ – Občanský zákoník z. č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů

ObZ – Obchodní zákoník z. č. 513/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů

TZ – Trestní zákon z. č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů

TŘ – Trestní řád z. č. 141/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů

ZPř – Přestupkový zákon z. č. 200/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Ústava České republiky ú. z. č. 1/1993 Sb.

Listina základních práv a svobod ú. z. č. 2/1993 Sb.